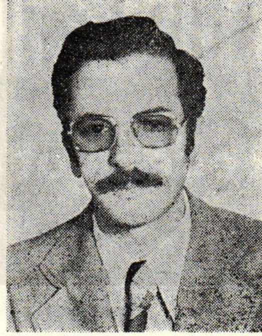
dönemeç

aylık edebiyat dergisi

ŞUBAT 1982 50 LİRA SAYI : 55

Ahmet Günbaş
KUŞKULARDA ALİ RIZA ERTAN
Mehmet Yıldız
ENTEGRASYON SORUNU VE ÇİFT KÜLTÜRLÜ OLMAK
Günhan Tümer
KALICI YAZI
Cengiz Göndoğdu
ARUOBA'NIN ACIMI DİNDİREN YAZISI
Aral Öztaşkent
MULU BİR HÜZNÜN ŞAİRİ CAHİT SITKI
Yusuf Alper
ACININ BİLİNCİNE VARMAK
İ. Güven Kaya
«DERSAADET'TE SABAH EZANLARI» NIN DİL YAPISININ DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ
M. Kadri Sümer - Kemal Bayrakçı
GENÇ ŞİİR GÜNÜMÜZ ŞİİRİNİ TARTIŞIYOR
Ramis Dara
DOĞUAKDENİZ KIYILARINDAN BİR OZAN
Şiir
Bülent GÜLDAL - Şadiye SARKAN - İ. Yılmaz DALKILIÇ
Aydın YALKUT - Çınar ÇIĞ - Timuçin ÖZYÜREKLİ
Yasemin Tuzcu ŞAHİN - Mustafa TANER
Osman ÇALIŞKAN - M. Mümtaz TUZCU

ALİ RIZA ERTAN

(1944 — 1979)

«ben müntehir-i sâni, o ölümcül seçmen yâni,
adımı sorarlarsa 'mezarlık lâlesi' demeli bir de,
o da ölümcül bir çiçektir, açar, yalnız yüzlerde.»

dönemeç
aylık edebiyat dergisi —

Yıl : 5 Sayı : 55 Şubat 1982
Sahibi : Hatice Yurttaş
Sorumlu Yönetmeni : Halil İbrahim Tufan

Yönetim Yeri: 865 Sok. No. 17/203 Merkez İş Hanı Kemeraltı - İZMİR **Tel:** 146776 - 254558, Abone ve Yazışma: H. Yurttaş P.K. 41 Konak-İZMİR, Banka Hesap No: T. İş Bankası Kemeraltı Şb. 839, Sayısı 50 Lira, Yıllık abone 500 Lira, Dış ülkeler için: 1.000 Lira. Dağıtım: GEDA/İzmir, Toplum Kitabevi/Ankara.
Kurucuları (1976) : A. Rıza Ertan, Hüseyin Yurttaş, M. Kadri Sümer, Ahmet Günbaş
Dizgi ve Baskı : KARINCA Matbaacılık **Tel :** 13 53 90 - İZMİR

KUŞKULARDA

ALİ RIZA ERTAN

●

AHMET GÜNBAŞ

«Dost ve insancıl ağabeyim», «adını barışla çağrıştıran ozan» diye nitelediğim Ali Rıza Ertan'ın hesapsız ölümü üzerinden 3 yıl geçti. Ve biz, bu 3 yıl içinde «şiir»le sarmaş dolaş olduğumuz her zaman, varlığının sıcak içtenliği ile yokluğunun acılarla buz kesen soğukluğunu duyduk.

Benimse kusurum daha büyük; O'nu sonuzluğa uğurlayan eller arasında bulunamadım. Hoşlandığım bir kitabı, bir dergiyi rastlantıyla bulabildiğim uzak bir kentte askerliğim sürdüğünde, karlı bir şubat günü elime ulaşan Cumhuriyet'in iç sayfalarını merakla kurcalarken ölüm haberini öğrendim. Dinlenme anıydı. Çay bardağım elimde kaldı. Mardinli bir erin uzatığı Doğu tütünlerinden sarılmış bir sigarayı ciğerlerimi boğarcasına içime çektim. Dışarı çıkıp lapa lapa yağmış bir karın hışırtılı sesleriyle bir süre gezindim. Uykulara, yemeklere, «Neyin var?» diyen dost seslerine nedensiz küsüp, kızarmış gözlerle ufkun uçuşan renklerini dalgın dalgın süzdüğüm bir akşam da Hüseyin'in gözü yaşlı mektubu çıka geldi. «Ali Rızamız yok artık! diyordu. Aynı akşam elime ulaşan Ataol Behramoğlu'-nun özenle imzalayıp gönderdiği son siir kitabı «Kuşatmada» da elime geçti. Kitabın ilk şiiri olan «Nicedir Özlemişim»in son dizeleri hıçkırıklarımı çoğaltan bir özdeşlikte bitiyordu :

«...

Nicedir özlemişim

Bir dosta sarılıp
ağlamayı»

Belki garip bulacaksınız ama, o andaki tepkimi söyleyeyim: Hüseyin'in mektubuyla Ataol'un kitabını iki dost gibi göğsüme bastırıp ağladım. Hatta bir de şiir yazmıştım Ataol Behramoğlu'na hangi duygulanımlar içinde kitabını edindiğimi bildiren. Hiç unutmam şöyle başlamıştım o şiirime :

«Ataol Ağabey'den kitap geldi
«Kuşatmada»
Sarsan bir ölümün üstüne
Üstelik gurbette»

Çok geçmedi, birgün minik radyomda Hüseyin'in sesini duydum. «Ali Rıza Ertan'ın anısını yaşatmak» tan söz ediyordu. Dostlar kolları sıvamış bir «özel sayı» hazırlığına girişmişlerdi bile. Ben zaten yüreğimin pınarından delice akan duygulanımları bir ağıt şiirde toplamıştım.

Özel Sayı hazırlığı sürerken bir de «Ali Rıza Ertan Şiir Ödülleri» yönetmeliği düzenledi yeniden çıkan Dönemeç dergimizce. Ödül koymayı parasal olanaklara bağlayan beyinlerce kudurgan bir saldırıy-

la karaladı bu atılımımız. Gerçekten, Türkiye'li ozanların, çoğunluk itibariyle böyle bir anlayışla koşullandığını farkedince, dergiyi çıkarmayı bile katkısız kalan soframızın nafakasından karşılayan bizler usul usul ödül koymaktan vazgeçtik. Düşmanlarımız da rahat bir soluk aldılar.

Ali Rıza Ertan'ın sağlığında kendi elleriyle şiirlerinden seçmeler yapıp adını verdiği (Hayatım Bir Roman) dosya bile 3 yıldır basımını bekliyor. Yaşamın dil vermez karanlığında dostlar da elini çekince, anısını yaşatamamak kaygısı bizleri yıktı.

Ali Rıza Ertan'ın yaşamasına araç olsak da, olmasak da, şiirlerinin yaşarlığını görmek hüzünlerimizi az buçuk dağıtan neden! İşte son yapıtı «Kuşku Girdi Araya»!.. Bugün yazılmış denli dirimli!.. «İnsanların içine salınan kuşku» son buldu mu ki, Ali Rıza Ertan bitsin, yok olsun?

«Ahmet'e, Demokrat İzmir'li, Dönemeç'li Dostluğumuzun, Arkadaşlığımızın Anısına. A. Rıza Ertan - 78» diye imzaladığı ilk sayfada, sözleriyle sesini, imzasıyla yüzünü görür gibi olup kuşkularından birkaçına takılıyorum. Baya yepyeni!.. Bakın ne diyor «Sanatsız Leşler» şiirinde:

«Onlar ki,
Ellerine para geçtikçe
Ne domuz olurlar;
Metelik vermezler sanata
Para yatırırlar da
Metelik etmeyen işlere
İçkiye
Kumara,
On kuruşu esirgerler
— Anlamayız. diye
sanattan...

«Anlamayız.», ne kestirme yanıt değil mi? Sanatı piyasa için üreten tecimsel düşünselliğin anlaşırlığı pragmatik yarara bağlayan mekanik bir örneği!.. Nesnel anlamda, kişinin emeği gibi sanatına da yabancılaşmasının bir sonucu bu «anlaşılmazlık»! Domuzuna içkiye, kumara para akıtmak, kapitalizmin kendi yarattığı bunalım çıkmazını doğal bir gerçek gibi kabullenmeye zorlamış insanlığı. İçkili mezeli bir yarenliğin yazın dergilerinin birinin ederine parasal oranı nedir ki? Gerçekten «on kuruş»luk bir harcama gibi kalır bir dergiye sahip olmak! Satın alınılan bir dünyadır aslında. Gel de anlat!..

Sanat, o ulu erdem, nasıl da belli eder kendini bir insanın davranış yapısında. Güzel olanı yaratırken de, yaradılmışları seyrederken de inceldiğimizi duyarız. Sanatla bezenen söyleyişlerimizin tadını hangi odunsu konuşmalar, resmi yazışmalar verebilir? Toplumların genel kültür standartlarını yükselten böyle bir olayı anlamayanlar (!) bir yana, bir de köstekleyenler çıkar. Dirisi neye yarar onların? Hele ölüsü!.. Gelişmenin, güzelliğin, doğruluğun önüne geçenlerin yaşarken edindikleri makamların, etiketlerin, değerlerin tümü göreceli değil midir? Böyle kişilere sanatçının nasıl tavır alması gerektiğinde Ali Rıza Ertan'ın düşünceleri açıktı :

«...
Vur elindeki kalemi sen de,
Düşssün yere, kopsun başı
Sanatsız kalmışın köpek leşi...»

Gerçekten, «ot gelip saman giden» insan ölüsünün «köpek leşi» nden farkı yoktur.

Ali Rıza, başta sanatın durumuna, sonra da sanata karşı sürdürülen komplolara fazlasıyla üzülmüş. Bugün de aynı konuya kuşkuyla bakmadığımızı söyleyemeyiz. Ya sanatçının durumu!.. Toplumcu - gerçekçi alanda yüzlere kapanılan kapılar, kendini kanıtlamanın zorluğu!.. Ali Rıza Ertan gibi yetenekli bir ozan da bu çetrefilliklerde boğuşmadı mı? Temelde, ger-

çeğin savunulmasına dayanan yazın uğraşıları değişik bir derginin kurulmasına yol açınca, bu kez de, özveriye özveri katmak, ozanın ve yazarın zamanını, sağlığını, dar bütçesini görünür biçimde kemirir durur. Şu dizeler Dönemeç için katlanılan sıkıntılı günlerden kalmış olsa gerek :

«Kente inip döneceksin,
Cebinde yalnız otobüs parası,
Sen ki evli, iki çocuklu bir adam
Şunca yıllık öğretmen hem
— Gelmem diyemezsin, geleceksin
Bu işe başladın bir kez madem

Ah, akıl verip omuz vermeyen, hemen hemen her dergide yazmış olmakla övünüp basamak basamak kişilik reklâmına kalkışanlar!.. Sağolsunlar, bu tür kişilerin sorumsuz, tembel, yaramaz karakterleri ile sırtını holdingilere, bankalara, bankerlere dayamayı onuruna yediremeyen dergicilik anlayışı da kuşkular içinde yüzmüyor mu hâlâ? ikide bir yürütülen abone kampanyaları, aman'lı rica'lı mektuplar ile «battık, batıyoruz!» feryatları sözlerimizi doğrulayan geçerli nedenler değil mi?» «Ey Ali Rıza, peygamber gibi adamsın.» diyeceğim geliyor içimden. Gerçekten kuşkularından hiçbiri eskimemiş, öylece demirden engeller gibi duruyor yolumuzun üstünde. Hani, kuşkuyu da tam kuşku bellemişsin ha! Yıllar geçti, toplumculuk adına söylediklerin, politik karmaşalarda saptadıkların güncelliğinden birşey yitirmedi. Ne demiştin, anımsıyor musun? İşte bak, «alınlarına kazımışsın» onların, su götürmez gerçeklikteki dizelerini :

«Cimriliğin sığ denizinde yüzen,
Geçinemez «toplumcuyum» diye;
Bir sevinci paylaşmayanın,
Yetmez gücü halkı değiştirmeye!..

Sonra sormuştun, bu kaskatı, doğmatik yapılı adamlara :

«Ölümün azgın fırtınası
Eserken gençliğin üstünde
Zamanıdır sormanın şimdi
Bu ölülerle nereye?..

«Nereye» gittiklerini onlar da bilmiyordu, onları biryerlere çekenler vardı. «Pusu»ları kuranlarla «kasa»ları dolanlar aynı kişilerdi. Sevgisizliğin yanına bilgisizlik de eklenince, değişimin yasalarından bile haberi olmayan «bilgiç toplumculuk» kayalara bindirdi. Sonuç kaçınılmazdı. Bir ozanı umursadılar mı acaba? Sanatın erdeminden hisse kaptılar mı?

«Ölmek mi yoksa
Daha çok kazandırmanın da yasası?...»

diye haklı bir kuşkuyla tasalandığını belirtmiştin «Düşman Yavrularım Düşman Pusulara» adlı şiirinde. İşe yaramadı.

Ah «insancıl ve ozan ağabeyim»! İzin ver, seni hep böyle anayım. Seni «öldü» sananlar aldanıyor. Yaşıyorsun, yanımızdasın, «şiir»in olduğu her yerde sen varsın. Bıraktıklarınsa gün gibi ortada! Sözcüklerin soyut dünyasında dokunulan birşeysin. Hem ağabey, hem önder, hem ozan, hem rehber! Beni dinlediğinin farkındayım.

İçtenlikle selâmlıyorum.

ENTEGRASYON SORUNU VE ÇİFT KÜLTÜRLÜ OLMAK

MEHMET YILDIZ

Anadolu insanının, 1960 lardan başlayarak Avrupa'ya yeniden geçişini, Türklerin İkinci Büyük Akını olarak niteliyebiliriz. Ne ki, emekçilerimizin anayurtlarını bırakarak yabana koşmaları ülkemiz yönünden, bir yetiştirilmiş insan göçüdür. Onlar yurtdışına kafalarıyla birlikte kültürlerini de çıkardılar. Avrupalılar bile, yıllar-yılı sustuktan sonra, «Biz işgücü istedik, oysa insanlar çıkageldi!» demek gereğini duymuşlardır. Bu emekçiler robot değillerdi. Onların da kendi ülkelerinde bir tarih birliği, dil birliği, inanç birliği, kültür birliği vardı.

Türk düşünürü Orhan Hançerlioğlu, kültür sözcüğünün tanımını şöyle yapıyor: **«Lâtince tarım anlamına gelen 'Cultura' kökünden türetilen kültür kavramı, çoğunlukla; düşünüş, gelenek-görenek, düşünü, sanat gibi, bir toplumun tüm değerlerini kapsar. Orada, insanın kendi üretimiyle değiştirerek yeniden ve kendisine göre yaptığı bir insansal doğa vardır.»**

Geçmişi onbin yıl öncesine uzanan Türklerin de, oluşturdukları uygar toplumlar, yarattıkları kültürlerle; dünyamızın ilkel doğasının insansal doğaya dönüşmesinde büyük payı bulunuyor. Ortaasya'daki köklü iklim değişimlerinden sonra, yeryuvarlağının dörtbir yanına kolatan soydaşlarımız uyanık kimselerdi. Etkileyici dış görünüşleri, çelebilikleri, derinlemesine düşündüren nükteleriyle; eski kültürlerin adamı olduklarını herçağ, heryerde belgelemişlerdir. Ortaasya'nın yiten yeşilini çiniye kazıyan, ev-av eşyalarında canlandıran resim, yazı, minyatür, yontu ve zanaatlarında sergileyen usta ellerinin becerikliliğini, tarih bize kesinkes öğretiyor. Hele Türk folklorundaki ses, renk, biçim, çoşku, sevinç, yüreklilik cümbüşü! Tüm bunlar kültür değildir de nedir

Bir Koca Sinan çıkıyor, ustabaşılığını da yaptığı camiler, köprüler, kervansaraylar v.b. ile, dünyanın öke mimarı olduğunu kanıtlayabiliyor. Ya, 'Lâle Devri'; müzik, sevi, şiir, çiçek ve kadın güzelliğinin iç-içe girdiği dönem. Bizimkiler yaşamasını da biliyorlardı, yaşama sanatı da kültürdür hem de kültürlerin en güzeli.

Fârâbî, İbni Sinâ, Şehabettin Sühreverdi, Şeyh Bedrettin, Mevlâna, Evliya Çelebi, Yunus Emre, Hoca Nasrettin ve daha niceleri; dünyamızın bilim, düşünü, felsefe, sanat kültürlerine ağırlıklarını koydular. Anadolu topraklarını karış karış gezen ozanlarımız ise, kendi-kendini yetiştirmiş bilge kişilerdi. Halk içinde halk için yaşamlarını tüketen bu insanlar kula kulluk edilmemesini haykırıyor, daha 'Fransız İhtilâli'ni hazırlayan kafalar yeryüzünde değilken, onlar padişah fermanlarına karşı çıkıyorlardı.

İkinci Dünya Savaşından sonra gerçekleştirilen 'Alman Mucizesi'ni kuşkusuz yabancılar yaratmadı. Yalnız, bu ülkede

sağlanan verimin yüzde-yirmisini yabancı emekçilerin oluşturdukları, bilimsel istatistiklerin verilerinden açıkça anlaşılıyor. Almanya'nın altyapı tesislerinde büyük ölçüde, dışsatıma giren her şeyde, dışardan gelenin de katkısı bulunuyor. Oysa; yabancı emekçinin yetiştirilene değin çıkış ülkesine kaça patladığı, onların burada bıraktığı vergiler, tüketim harcamaları, türlü sosyal kesintiler hesaba katılırsa, Alman işvereninin yabancı işgücünü ne denli ucuza çalıştırdığı kolayca saptanabilir.

Buna karşın, konjonktürel bunalıma girildiği her dönemde tüm gözler yabancıya çevriliyor; sokaktaki adamdan politikacıya, iktisatçıdan sosyologa dek herkes, onların varlıklarını çekememeğe başlıyor. Son yıllarda bir entegrasyon konusu çıkarıldı. (Die Integration) Sözcüğün dar anlamıyla azınlıkların da topluma katılması, yerli yabancı bireyler arasında uyum sağlanması... Varolan toplumun, sonradan gelenleri de yutarak iyice sindirmesi gibi bir şey bu! Gerçi Alman diplomatları dahası devlet adamları: «Sınırlarımızı kapadık. Yasa ve yönetmeliklerimizi; örneğin, vize zorunluğu v.b. ni de bir güzel çıkardık. Bunları daha da geliştireceğiz. Siz içerdekilere gelince, ya bizimle kaynaşırsınız ya da çeker gidersiniz!» diyorlar ama, sokaktaki adam da bu görüşü paylaşıyor mu

Bir insanın kültürü; kafa yapısı, ırası, gördüğü öğrenim, içinde yaşadığı toplumun töre ve başkaca özellikleriyle sıkısıkıya bağlantılıdır. Öyleyse, kişi öz kültürünü yadsıyabilir mi? Ya da şöyle diyelim: Bir kimse çift kültürlü olabilir mi? Görülüyor ki, entegrasyon konusu çok karmaşık sorunları da birlikte getiriyor. Varsayalım, birşey bir başka toplumla kaynaşıp, ikinci bir kültüre de bir ölçüde yaklaşabilir. Yani, iki değişik kültürden oluşan yeni bir sentez yapılabilir. İşte bu durumda da, yerli toplumun sonradan katılanı benimseyebilmesi sorunuyla karşılaşıyoruz.

Bugünkü Alman toplumu içerisinde, kimi kişi ve küçük grupların oluşturdukları yabancı düşmanlığının kökeni çok derinlerde yatar. O bir saplantı, çekinceli bir tutkudur. Değişen ölçülerde her Alman'da var, bu aşağılık duygusu. Dostlarımızı Almanya dışı gezilerde de izledim. Çokluk biraraya geliyorlar, başarılarından sözediyorlar, bilebile övünüyorlar. Sanki bu dünya yalnız onlar içindir, kendilerine yeteceklerini sanıyorlar hep. Bakınız, Almanya'daki ozanımız Mustafa Önal, yerli dostlarımızın bizi sevemedikleri gerçeğini, İmdat adlı bir şiirinde ne güzel dile getiriyor :

Kalksana mezardan gelsene Pir Sultan,
anlatamıyorum bizi bunlara.

Dilimde tüy bitti okumaktan türkülerini

Şu sarı kızlara, pamuk gibi pak ve
yumuşak yüreklim
Çukurovamın Karaoğlanı, kıllarını
kıpırdatamıyorum gel!
Bir fırça vur Pir Sultan'ın sakalına
yüzü gülsün, Balaban.
Pistir kulakta pas yürekte korku
Aksana Ruhi su gibi, yıkasın şırıltın
kulağımı.
Halk uğruna ipte bir daha sallan
Önlerinde, demeye dilim varmıyor sana
Bedrettin.
Bir kilise mi yap şunlara desem Koca
Sinan.
Anlatamıyorum bizi bunlara, gelsenize
kafası kılıç olanlarım.

KALICI YAZI

GÜRHAN TÜMER

İlkokul sınıflarımın duvarlarını dolduran bir sürü çizelge arasında dünya tarihini, bir kaç metrelik bir kağıt parçası üzerinde özetleyiveren bir tanesini anımsıyorum. Bu çizelgede, yazının bulunuşundan önceki zamanlar, «tarih öncesi zamanlar» olarak adlandırılırdı.

Daha sonraları, kendine güvenen, yaptığı işleri beğenen nice imparator ve kralın, adam tutup, kendi dönemlerinin tarihini yazdırdıklarını öğrendim.

İlkokulu bitirdikten yıllar yıllar sonra, bir de şunu öğrendim. Eğer iki insan, bir gün, birinden birinin, yüzde bir, binde bir olasılıkla da olsa, ötekine kazık atabileceği ortak bir işe girişiyorlarsa, her şeyden önce, aralarında yazılı bir anlaşma imzalamamalarında, her ikisi içinde sonsuz yarar vardı.

Ve dost toplantılarında, sazı sözü çekilir, bilgili insanlara, «Üstat, bu anlattıklarını neden yazmıyorsun? Yaz da, bizler gibi, torunlarımız da yararlansın» gibisinden çıkışılır, öğütler verilirdi.

Sayısını daha da çoğaltabileceğim bütün bu örneklerde, şu temel varsayımdan yola çıkılıyordu: Kalıcı olan yazıdır. Onun için de, yazılı belgelere dayanmayan tarih, gerçek tarih değildir. Tarihi gelecek kuşaklara gereğince aktarabilmek için, yazılı belgeler bırakmak gerekir. Sonra, Tanrı korusun, ortağınızla anlaşamaz da, yargıç önüne çıkmak zorunda kalırsanız, elinizde yazılı «evrak» bulunmalı. Yoksa duruşmayı yitirmeniz işten bile değildir. Bu gibi durumlarda, ağızdan söylenen sözcüklerin hemen hiç bir değeri yoktur. Çünkü, kalıcı olan yazıdır.

Evet öyledir. Bu söylenenlerde çok büyük bir gerçek payı vardır. Bizler de, yazar olarak, bunun için yazmıyor muyuz biraz da?

Ancak, yukardaki satırlara bakıp da, apaçık bir gerçekle, çözümlenmiş bitmiş bir konuyla karşı karşıya olduğumuzu sanıp gevşememeli. Hayır, her konuda olduğu gibi, bu konuda da, üzerinde uzun uzun düşünmemiz gereken nice nice sorun var.

Örneğin, şu kalıcılık kavramından ne anladığımıza bir bakalım: Nasıl bir kalıcılıktır sözünü ettiğimiz bu kalıcılık?

Bir kez, genelde, bir araç olarak, aradan yıllar geçse de, istendiğinde yeniden okunabilmek, başkasına okutulabilmek gibi, yazının kendi özniteliklerinden kaynaklanan kalıcılıkla, somut bir yazının, ilerideki koşulların eline ulaşması olarak tanımlanabilen kalıcılığı birbirinden ayırmak gerekir. Bu iki tür kalıcılık, birbirine sıkı sıkıya bağlıdır ama, birincisi, ikincisinin zorunlu güvencesi değildir. Bir başka deyişle, yazıya geçirilmiş bir duygu, bir düşünce, kalıcılkı yolunda ilk adımını atmış olmakla birlikte, somut bir yazının, örneğin bir felsefe kitabının ya da bir romanın, on yıl, onbin yıl sonraya kalarak, o dönemde yaşayacak olan bir okurun eline «fiilen» geçmesi ya da zaman içinde yok olması, yazının bir araç olarak kalıcılığıyla hiç ilgisi olmayan, bambaşka bir sorundur. Siz, kalıcı olsun diye, duygularınızı, düşüncelerinizi yazıya geçirebilir-

siniz ve yazdığımız bu yazı, belki sonsuza kalır, belki şu ya da bu nedenle yitip gidebilir.

Örnekse, İsa'dan önce yaşamış olan Hammurabi'nin yasaları, Balasagunlu Yusuf'un 1069'da yazdığı «Kutadgu Bilig»i ve bir 17. yüzyıl filozofu olan Descartes'ın «Discours da la Mêthode» adlı yapıtı, yazıya geçirilmiş oldukları için, bizlere kadar ulaşmıştır. Eğer Hammurabi, yasalarını taş tabletler üzerine yazdırmayıp, onları tellal çıkararak halka duyurmakla, Balasagunlu Yusuf «Kutadgu Bilig»i, akşamları yemekten sonra çocuklarına öykü olarak anlatmakla ve Descartes, felsefesini, yalnızca düşünmekle yetinseydi, bu yapıtların içerdiği tüm bilgiler ve tüm tatlar, bu ölümlü kişilerle birlikte yok olup gidecekti. Onların bize kalmalarını sağlayan yazı olmuştur.

Öte yandan, Aristo'yu okuduğumuzda, bütün zamanların en büyük düşünürlerinden, en büyük yazarlarından biri olan bu çalışkan adamın, sanat üzerine geniş kapsamlı bir çalışma yapmış olduğunu öğreniyoruz. Gelgelelim bu yapıt bize ulaşmamıştır, elimizde yoktur. Oysa besbelli ki Aristo, bu yapıtını hamamda türkü söyler gibi söylememiş, onu da ötekiler gibi yazıya geçirmişti. Ama, yazı aynı yazı olmasına karşın, filozofun çabası, sözkonusu yapıtın kalıcılığını sağlayamamıştır.

Sonra, dillere destan İskenderiye kitaplığını bilirsiniz. O kitaplıkta binlerce, yüzbinlerce cilt kitap varmış. Bu yazılı belgeler, yazarları tarafından, geleceğe kalsınlar diye kaleme alınmışmış. Ve birileri gelmiş bir gün ateşe verivermiş kitaplığı. O zaman, orada bulunan yazıların, uçucu sözlerden hiç mi hiç bir ayrımı kalmamış. Kalemle yazılmış sözcükler, ağızla söylenmiş sözcükler gibi gökyüzüne savrulup yok olmuşlar. Yangına karşı savunamamış yazı kalıcılığını.

Kitaplık yangını bir yana, yazının kalıcılığını sıfıra indiren daha nice tehlike var. Örneğin, bir nükleer savaş çıksa ve tüm dünyayı, İskenderiye yangınına milyar kez rahmet okutacak biçimde yıkıp kavursa böyle bir dünyada ne olacak kalıcı olsunlar diye yazılmış olan yazıların yazgısı?

Haa, nötron bombası. Yalnız o zaman da, kalacak yazıların kime kalacağı sorusunu yanıtlamak biraz zor.

Hani benim minik bir ilkokul öğrencisiyken yazdığım «23 Nisan» şiirim? Ben o şiiri, evde anneme babama okumakla yetinmemiş, temize çekip, «Çocuk Dostu» dergisine yollamıştım. Şiirimin yayınlandığı sayfa dün gibi gözümün önünde. Oysa aradan otuz yıla yakın bir zaman geçti. Otuz yıl, bir insanın yaşamı için çok, ama bir yazının yaşamı için hiç bir şey değil. Benim o şiirim, yazılı, basılı olmasına karşın, otuz yıl bile dayanamadı.

Hani nerde kaldı yazının, yazıya geçirilmiş düşüncelerin, duyguların kalıcılığı? Yazının kalıcılığı üzerinde düşünürken, İskenderiye kitaplığındaki kitaplardan, ilkokulda yazdığım şiire uzanan çizgi, bu kalıcılık kavramının bir başka yönüne değinmeye götürüyor beni.

Buraya kadar, yazıya ilişkin kalıcılık kavramının, deyim yerindeyse, «maddi» yönüyle, kılıfıyla ilgilendik. Söz konusu olan, içeriğine bakmaksızın, yazılı bir belgenin, taş tablet, kitap, dergi ya da tek bir kağıt parçası biçiminde yılları ve yüzyılları aşması sorunuydu.

Oysa, kalıcılığa, bir de değer yargısı açısından yaklaşmak gerekmez mi? Bu anlamda, bir yazının kalıcılığı, onun değeriyle yakından ilgili bir kavram olarak ortaya çıkar. Artık o zaman, kalıcı yazıy-

GÜN DİLİMLERİ

BÜLENT GÜLDAL

ateş çemberlerinden geçerken gün diliminin
karınca kervanlarına benzeriz kapı önlerinde
sabahların aydıran ayazı döver yüzümüzü
söner içimizin kandilleri çöker karanlık
düş uzantılarının dağıldığı demdir bu
tevekkülle eğiliriz her lokmanın önünde

düğmeye basar makinalaşmış bir el
açılır kapılar sessizliğin nikâhı boşanmıştır artık
cılız günaydınları süsler isteksiz tebessümler
kimi yüz daha yakın kimi yürek kaybolmuş
kendi ikliminin aranma demleridir bu
yaşamak zor bir nakış unutulmuş sevgiler

hançer bakışlarımız ipek kaftan giyinir
duvarlar yükselir de görünmez dülgerleri
ağır bir yerçekiminin unutulan bahçelerinde
aralık dudaklar gibi güllerin yaprakları
yaşamak adına girift olmuşuz sine-i hüzne
ne kadar uzağız içimizdeki denizlerden

---

la, kalmaya değer yazı aşağı yukarı eşanlamlıdır. Bu kalıcılık anlayışına göre, eğer yazımın kalıcı olmasını istiyorsam, tek amacım onu «yazmak», ondan sonra da yangından, savaştan zarar görmeyecek bir biçimde saklanmasını sağlamak olmamalıdır. Yazımın kalıcı olmasını istiyorsam, onun dolu dolu olmasını, bin yıl sonra da okunsa, okuyana bir şeyler katmasını sağlamalıyımdır. Asıl kalıcılık belki de budur.

Hammurabi de, Aristo da, Balasagunlu Yusuf da, Kant da, bunu sağlamayı başarmışlar. Eğer ben başaramıyorsam, yazılarım bin yıl sonraya kalsa ne olur, kalmasa ne olur Kimbilir, bu tür yazıların kalıcı olmaması, ya okunduktan hemen sonra yırtılıp çöp sepetine atılması ya da bir yangında, bir savaşta yitip gitmesi, böylece kitaplıklara boşuna yük olması belki de daha iyidir.

Ama bir de şöyle düşünmek var: Yazı kutsaldır. Eğer bir insan, eline kalemi alıp bir şeyler yazmışsa, yazdıkları, iyi olsun, kötü olsun sonsuza kadar kalmalıdır. Çünkü her ikisinden de alınacak ders vardır. Her insan, gerek kendisinin, gerekse başkasının yazılarının, gelecek kuşaklara kalmasını sağlayabilmek için, elinden geleni ardına koymamalıdır. Ve bulana, duygularımızın, düşüncelerimizin, ölümsüzleştirilmesine olanak verdiği için, her gün bir kez «merhaba» demelidir.

Böyle düşünüyorum, böyle yapıyorum. Ama biliyorum ki, bizler neylersek eyleyelim, asıl karar zamanın olacaktır. Zamandır karar verecek olan yazılarımızın yanmaz yırtılmaz kağıtlar üstüne mi, yoksa buz üstüne, kum üstüne mi yazıldığına.

ARUOBA'NIN ACIMI DİNDİREN YAZISI

CENGİZ GÜNDOĞDU

Çoktandır okumuyorum Oruç Aruoba'-yı. Yazılarını da, çevirilerini de... Oruç Aruoba'yı neden okumuyorum? Basit bir nedeni var bunun. Kendi payıma söylüyorum. Anlamıyorum yazılarını. Bu basit neden, aslında son derece acı. İki yönden. Bir. Ben bir yazarı neden anlayamam? İki. Bir yazar neden karanlıklarda dolaşır? O delikanlı gelmeseydi, sürüp gidecekti bu acılık. Evet, geçen gün bir delikanlı geldi. Bir şeyler yazmış. Okumamı istedi. Okudum. «Yazdıkların çok karışık, anlaşılmıyor» deyince, «Şey» dedi «anlaşılan bir yazı düzeysizdir» Ondan sonra «Oluşum» dergisinin kasım sayısını çıkardı. Oruç Aruoba'nın yazısını önüme koydu.

Oruç Aruoba, Habermas'tan bir yazı çevirmiş. Vedat Günyol bu çeviri için «Doğrusunu isterseniz, hiçbir şey anlamadım ben bundan. Anlayan varsa parmağını kaldırsın, derim» demiş. Oruç Aruoba, Vedat Günyol'a yanıt veriyor. Şöyle. «Dökümde yer alan kavramlar, konular, özel bir çaba sonucu bilinebilecek şeylerdir, ama tümcelerin anlaşılmasına yetecek kadarıyla pek öyle «derin» bilgisi filan gerekmez bunların: felsefeye olağan ölçüde «bulaşmış» bir «aydın» dan (ister alman, ister Türk) bunları bilmesi beklenebilir. (...) üstelik tümcelerin içinden çıktığı yazı, yazının içinden çıktığı özel Sayı Frankfurt Okuluyla ilgili (...) Bu yüzden de bu okulun ürünlerini anlamak, birçok felsefe görüşüyle tanış olmayı gerektiriyor, ama belirttiğim gibi ille de «felsefe uzmanı» «profesyoneli» olmağa da gerek yok bunun için, sağlamca bir genel felsefe tarihi bilgisi yeterli»

Şimdi burda bir nokta koyalım. Şöyle. Hegel'i, Kant'ı, Marx'ı felsefe kültürü olmayan anlayamaz. Böyle biri anlamadı diye, «karışık yazıyorlar, dedikleri anlaşılmıyor» diye suçlanmaz bu düşünürler. Ama hem felsefe kültürün olacak, hem de bu düşünürler anlaşılmayacak. Bu mümkün değil. Türkiye'de bir okur, kant'ı, Hegel'i, Marx'ı anlayacak, Frankfurt Okulunu baştan başa bilecek... Ama Oruç Aruoba'nın bu konuda yazılarını, çevirilerini anlamayacak. Olup biten bu. Gerçekten de sonderece tatsız bir durum. Bu tatsız durumun bir açıklaması olmalı. Şöyle açıklıyor Oruç Aruoba «Böylesine özel» bilgi gerektiren işler — Vedat Günyol gibi, genel anlamda «entellektüel» sayılabilecek kişilerin bile anlamadıkları işler yapmak doğru mu, bu işleri, her aklıbaşında «Lise, Üniversite çıkışlı» bir okurun anlayabileceği biçimde yazmak gerekmez mi? Görünürde çok «demokratik» çok «haklı» bu soru, bu yakınma ama temelinde çürük. Bir kez düşün ürünlerinin sıradan her (ya da çoğunluk) okur (lar) ca anlaşılabilir olmasını istemek demek, düzeyselliği yüzeyselliği istemek demektir.»

Şimdi buna bir açıklama denebilir mi? Denemez. En başta, «demokrasi» nin,

«haklı» olmanın hiç yeri yok burda... «Demokrasi» ile «hak» ayrı ayrı başka alanların kavramları. Bu iki kavram, çekiştirilerek, «anlaşılabilirlik» konusuna getirilemez. İkincisi, anlaşılır olmanın düzeysellikle, yüzeysellikle hiç bir ilgisi yok...

Şimdi soruyorum. Nusret Hızır, İsmail Tunalı, Macit Gökberk, Orhan Hançerlıoğlu, Server Tanilli, Nermi Uygur, Tahsin Yücel, Akşit Göktürk, Afşar Timuçin, Hilmi Yavuz... Bu yazarların görüşlerine katılırız, katılmayız, o başka... Ama yazar lar anlaşılıyor... Hiç kimse çıkıp da «Ne demek istiyor?» diye ona buna sorupdurmuyor. Bunlar, düzeysiz, ya da yüzeysiz mi yazıyorlar? Bakın şimdi «hak» kavramını kullanmanın tam yeri... Böyle düşünüyorsa Oruç Aruoba, gerçekten de haksızlık ediyor.

Ama «anlaşılmamanın» bir açıklaması olmalı. Şöyle dört bir yanı kuşatan bir açıklama... Bu açıklamayı ben yapabilirim. Ama biliyorum, beni dinlemez Oruç Aruoba... «Hıh sen kimsin» diye burun kıvırır. Ama burun kıvırır. Ama burun kıvıramıyacağı bir düşünür var. Mills. Ünal Oskay, Mills için «sayıca az, kökçe güçlü düşünür» diyor.

Mills, bu konuyu şöyle açıklıyor. «Yazmak aynı zamanda, kişiye kendisini okunmaya değer biri olarak görebilme olanağı da verebilecek ciddi bir edim olmalıdır. Genç bir akademisyen bunların ikisine de tutkundur ve kamusal bir konuma henüz sahip olmadığını bildiği için, okuyucularının onun yazdıklarına karşı ilgi göstermelerini istediğinden çok, öncelikle toplumda bir statü edinmeye önem vermektir. (...) Akademik kişilerin, kolayca, anlaşılmaz kimseler oluvermelerinin bir nedeni onlarda ki bu statü edinme arzusudur. (...) Akademik «nesir yazma» hastalığını yenebilmemiz için, önce akademik görünme hastalığından kurtulmanız gerekir. (...) İyi ama, bazen teknik terimlere gereksinme duymuyor muyuz diyebilirsiniz. Elbette duyuyoruz, fakat «teknik» demek ille de zorluk demek olmadığı gibi, kendi içine kapalı bir dil (Jargon) de demek değildir. Bu nitelikte teknik terimler gerçekten gerekliyse, açık ve kesin ifade etmek istenilenleri gerçeğe uygun ifade edebiliyorsa, olağan dilin içeriği içinde kullanılabilmeleri: Böylece, okuyucuya anlaşılabilir bir biçimde sunulabimeleri hiç de zor olmayacaktır. (...) Yazı yazma becerisi okuyucunun anlam dairesini sizinki ile üst üste çakıştırabilmek, her ikinizin de aynı denetlenmiş anlam dairesi içinde konumlanmanızı sağlayacak şekilde yazabilmektir. Bu nedenle benim değinmek istediğim ilk nokta «socspeak (sosyolog dilince anlamında) denen dilin büyük bölümünün konunun da düşüncenin zorluğu, anlaşılmaz şey oluşu ile ilintili olmadığıdır. Bunun kullanılması, sanırım bütünüyle kişinin kendisini akademik bazı istemler için hak sahibi görme arzusundan oluşmakta, bu tarzda yazı yazmakla (çoğu kez eminim, bilmeden) okuyucuya şu söylenmiş olmaktadır. «Ben öylesine zor şeyler biliyorum ki, senin bunları anlayabilmen için, önce benim bu zor dilimi öğrenmen gerekir. Şimdiki durumun sen sadece bir gazeteci, meslek dışı biri (layman) ya da buna benzer gelişmemiş bir adamsın« (1)

Okudunuz işte, Mills «akademik görünme hastalığı» diyor buna. Oruç Aruo ba ne der, o kendi bileceği şey. İsterse Mills'le ya da Ünal Oskay'la paylaşsın kozunu.

BİR BAŞKA KIŞ

ŞADİYE SARKAN

Bir kış yaşandı
it gibi titriyerek karın altında
soğuk kesti parça parça
sıcak bakışları
daraldı göğüsler
ince bir çay akıp gitti
içimizden dışarı.
Oysa kök saldı bilirdik
sevgimizin bağları......
Hangi kış
hangi fırtına
hangi çapraz
gelirse gelsin
deviremiyecekti içimizdeki surları.

Bir kış geldi
yaşandı kış
it gibi titriyerek karın altında
sallandı gök
ayrıştı bulut bulut
sen bir yanda ağladın
ben bir yanda......

Şimdi ben kendi payıma konuşuyorum. Oruç Aruoba'yı anlayamıyorum diye çektiğim acılar dindi. Düşünün, Oruç Aruoba, anlaşılmamak için özel bir uğraş veriyor. Anlaşılmaktan korkuyor. Anlam dairesini karanlıklarda dolaştırıyor. Böyle yapınca da düzeyli, zerginleştirici, derinleştirici yazılar yazdığını sanıyor.

Hayır. Böyle bir yazar için kendime acı vermem.

Son söz şöyle. Kant, Hegel, Marx anlaşılmak için yazdılar. Onlar açık seçik yazılarıyla, kültürümüzü zenginleştirdiler, derinleştirdiler.

Bu böyle.

Oruç Aruoba anlaşılmaktan korkuyor. Anlam dairesini karanlıklarda dolaştırıyor. Kültür ortamı yoksullaştırıyor.

Bu da böyle

(1) C. Wright Mills. Toplumbilimsel Düşün, Çev. Ünal Oskay. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara: 1979

MUTLU BİR HÜZNÜN ŞAİRİ CAHİT SITKI TARANCI

ARAL ÖZTAŞKENT

«Her mihnet kabulüm, yeter ki / Gün eksilmesin penceremden» söyleyişi, fikrimce, Cahit Sıtkı'nın dünya görüşünün ve sanat anlayışının iki dizedeki özetidir.

Her şeye karşın hayata bağlılığın, bitmez tükenmez, fakat sürekli bir burukluk içindeki yaşama sevincinin şairidir Cahit Sıtkı. **«İnanırım güzel gece inanırım / İbadet gibi bir şey teneffüs etmek»** diyerek sonuna dek mutlu ve coşkulu olabilir kimi şiirlerinde. Ama genellikle, okul kitaplarından dahi tanıdığımız bir şiirinde olduğu gibi, **«Bugün hava güzel / Bugün içim içime sığmıyor»** diye girse bile konuya, sonunu **«Şayet ölürsem / Helallaşmağa vakit kalmadan»**a bağlayarak, işe **«mutad olduğu üzere»** nostalji bulaştırır. Evrene, yaşama, tüm insanlara, hatta canlı, cansız tüm varlıklara karşı büyük bir sevecenlikle doludur. **«Yalnız kendi başın mı dertli sanırsın / Gölgesi yeryüzünde avare insan / Taş da istemezdi yosun tuttuğunu / Solmakta her çiçek kokusu uçunca»** der, direnç aşılama misyonerliğini üstlenerek. Burukluğu **«Ürperten bu sakin karanlıkları / Baştan başa insan hıçkırıkları»** şeklinde acı bir mutsuzluk çığlığı haline getirdiği çok nadirdir. Buna karşın, bütün umutsuzluğu kovma çabaları yaygın, saltık, homojen bir kahırı örtmek, bastırmak içindir sanki.

Yazgıcı denmese bile, itaatkar, çaresiz, genel bir hüznün Cahit Sıtkı şiirinin temel özelliği olduğu söylenebilir. Anılarla, anımsamalarla gelen duyarlık, çocukluğun, gençliğin yitirilişi, kaçırılan fırsatlar düşüncesi, insanlar arası ruhsal, düşünsel iletişim eksikliklerinden yakınma, geçmiş dönemlerin, biten hayatların yarattığı **«blues»**, eksik sevdaların **«tahribat»**ı Cahit Sıtkı şiirinin dolaşıp durduğu hüzün terminalleridir.

Sürekli kırıklığın tek bir çaresi, tek bir ilacı vardır onda : alkol.**»Madem ki vakit akşam / Madem ne evin barkın / ... / Açılsın gizli sofram / Gelsin kadehte rakım»** veya **«Kur bakalım çilingir soframızı / Dinsin artık bu kalb ağrısı»** dizeleri reçetenin hazırlandığı ürünlerdir. Fakat çoğu zaman bu ilaç da «derde deva» getirmez.

Onun şiirinin bir başka demirbaş tema'sı da ölüm'dür Hıçkırmayan ,bağırmayan bir trajedi, mahzunca bir kabul ediş tarzındaki ölüm. **«Korkuyorum bu gecelerden / Bel bağladığım tepelerden / Gün doğmayabilir bir daha»** daki boyun eğme; **«Çoktandır tekneyi aldı sular /**

Çoktandır ümitler sende ölüm» de yılgınlığın bir uç noktası, bir kurtuluş olur. Fakat ondaki ölüm tema'sının en büyük özelliği, imgelerdeki ilginçlik bolluğunda, yaklaşımların o tüyler ürperten hayranlık vericiliğindedir. **«Kim ne bilsin neydi beni uyutan / Uyanmadığım o sabah uykudan»** ya da **«Rahat bir yer olmalı ki şu tabut / Görmedim girmem diyen yiğit kimse»** sözleriyle ürpermeyecek, soğuk terlemeyecek kişi düşünemiyorum. Cahit Sıtkı, ölümü, yaşamın, yaşama sevincinin bir antitezi olarak diğer bazı temaların destekleyicisi niteliğinde de kullanmıştır. **«Yaş ilerliyor Artık geçti bizden / Kişi ev bark edinmeli vakitken / Gün gelince biz değil miyiz ölen / Cenazemiz yerde kalmasın dostlar»** bu tür kullanışın örneğidir.

Cahit Sıtkı'da aşk, ölümcül sevdalara, sonu gelmez macaralara çağıran bir duygu değildir. Nadiren **«Tekrar duyduğun gün sesimi gökkubbede / Hatırla ki mahşer günüdür / Ortalığa düşmüşün seni arıyorum»** da olduğunca platonikleşir. Genellikle, **«Örnek bir yuva kurmaktayız namuslu vakur / Aşk var bu evin temelinde harçların şahı»**nda olduğunca günlük olağan akışın, mütevazi bir yaşantının paylaşılması şeklinde, adeta nesnel ve toplum geleneğimize uygun bir aşk anlayışı vardır onda. **«Bir ömür boyunca kış yaz / Doyamayacağım tek yemiş»** dizelerinde görülen bütünüyle cinsel yönelişleri de hayli fazladır.

Özgürlük, delice kapıp koyverme duygusuna Cahit Sıtkı şiirinde çok az rastlanır. Onda **«Kişi evde gerek akşamları»** dizesinde beliren kravatlı, orta halli, mutluluğu evinden, kendi küçük dünyasından başka yerde aramayan insanın duyarlığı görülür. Kırk yılda bir yaptığı çılgınlıklardan da hemen pişman olur; **«Andiçtim bu yıl da beni aldatırsa bahar / Yufolsun bana bir daha yüzüne bakarsam»** diye yeminler eder.

Cahit Sıtkı'nın direkt toplumdan, toplumsal yaşamın sorunsalından hareket eden, günün moda deyimiyle «sosyal içerikli» şiiri de yok gibidir. Onda toplum için özlenen genel huzur ortamı bireysel mutlulukların bir çeşit önşartını, platformunu oluşturması açısındandır. Sosyal, ekonomik analiz, vurgulama bulunmamaktadır. **«Memleket ister»**, ki orada, **«Yaşamak, sevmek gibi gönülden»**, **«Olursa bir şikayet ölümden»** olacaktır. Topluluktan, kalabalıktan nefret ettiği, Robenson'a özendiği zamanlar vardır. Kimi zaman da; **«İlk ve son dileğim senden kış mevsimi / Kırk yılda bir fakirin gönlünü etsen»** deyip naif bir toplumculuğa ulaşır.

Cahit Sıtkı şiirinde kelime ve imge tekrarı boldur. Fakat bunlar o denli ayrı konulara araç kılınır ki, okuyanı hiç yadırgatmaz ve şiiri biteviyeliğe düşürmez. Bir örnek vermek gerekirse; bir şiirinde **«Yorgun başımı göğsünde emniyette bileyim / Artık taslarımız ayrı çeşmelerden dolmasın»** derken, bir diğerinde tas-çeşme ilintisi **«Sular kesildi çeşmelerden / Nerden dolacak bu tas nerden»** halini, bir diğerinde ise **«Her çeşmeden boş döner elindeki tas»** halini alır.

Gerçekçilik de Cahit Sıtkı şiirinin temel unsurlarındandır. Genel olarak yazgıya bir boyun eğişi varsa da bu teolojik anlamda değildir. Onun için yaşadığımız dünyanın, içinde bulunduğumuz yaşamın güzellikleri her şeyden önemlidir. **«O zaman inandığım gibi / Sahiden bir öbür dünya varsa eğer»**, **«Neyleyim seni kartpostal manzara / Rüzgarın yok o ye-**

YİTİRİLEN BİR GÜNE AĞIT

İ. YILMAZ DALKILIÇ

Söyle hayat nereden ulaşır sana?
mutluluk büyüden esinlenen bir duygu mu?
yoksa sisler dünyasının ardındaki durgunluk mu?

bağlanmışım ayrılığın kara sevdasına
o sevda üzerine karanfiller dökülüyor
şiirimi yokluğunun dağarcığına rehin koyup
çayımı demliyorum alaaddin gelecek yine
geçmişten miras ihanetin bezirganlığı
anda yaşıyorum saklımdaki beklentiyi
ve geleceğe sırtımı veriyorum korkuyla

Söyle artık hayat nerede senin durağın?
böğlek tutmuş danalara döndük acından
söyle nerede zulum ettik güne gülene?

---

rin havasından» dizeleri bu düşüncelerin kristalize olmasıdır. Gerçeküstü, Cahit Sıtkı'da en fazla **«Kartallara ısınamadım git ti / Bulutlara doydum desem doğrudur»** veya **«Kırkıncı odanın kapısındayım / Ne varsa bu kapı arkasındadır»** söyleyişlerine varabilmiştir.

İlhan Berk, «Kül»deki **«Cahit Sıtkı Taranacı İçin Yazıt»** başlıklı şiirinde, onun için **«Ve dünyanın bütün iyi şairleri gibi / iyi, orta, kötü onun da şiirleri»** diyor. Cahit Sıtkı, **«Kırık Kalpler»** adlı şiirini, sanki İlhan Berk'in saydığı son özelliği vurgulamak için yazmış. Bu şiir, düğün salonlarına düşmüş bir **«arancıman»**ı andırmakta : **«Kim ne karıştı ne istedi bizden / Göz mü değdi ne oldu bu sevdaya / Ayırdılar bizi birbirimizden / Hem de göz göre yürek parçalıya»**.

Doğal ki, Cahit Sıtkı'yı Cahit Sıtkı yapan «iyi» ve «orta» şiirleri. Eğer Behçet Necatiğil'in tavsiyesine uyup vitamin yerine şiir alma gereksinimindeysek, Cahit Sıtkı tabletlerini daha sık almamızı önereceğim. Bunu yaparsak, insanın yaşam ve toplum karşısındaki huzursuzluğun gizli tadını, burukluğunun saklı lezzetini bir kez daha duyumsayacağız. «Hayat böyledir işte!» deyip geçme gücümüz artacak.

ACININ BİLİNCİNE VARMAK

YUSUF ALPER

«Her şey bir acının bilincine varmakla başladı» dizesiyle başlıyor bir şiirine Ahmet Erhan. Belki şiir yazmaya da bu bilinçle başladı. «Alacakaranlıktaki ülke» adlı kitabının sunu'sunda şöyle diyor erhan; «Bir ozanın bu ortamdaki görevi ne olmalıydı? Ya, tarih önünde haklı çıkmak adına gelecek güzel günler edebiyatını sürdürmek; ya da yaşanılan dönemi tüm insani boyutlarıyla sergilemek. Bu nedenle ben, bir politik seçimden çok, başlangıçtan bu yana bir insanlık durumunu seçtiğimi belirtmek istiyorum. Bunun içinde umutsuzluk da vardır, ölüm korkusu da, karşı çıkma duygularıda. günde onlarca insanın öldürüldüğü bir ülkede umutsuzluğa yer yoktur demek, içtenliksiz bir davranış olarak görünüyor bana.»

Hemen söyleyelim ki şiirlerini okuduğumuzda içtenliğini, insanı tüm insansal boyutlarıyla ele alışını buluyoruz. Genel olarak acının, üzüncün, ölümün, kederin, çöküntünün egemenliği belirgin olarak kendini gösteriyor. Korkunç bir yabancılaşmanın insanı içten içe kemirdiği, üzüncün kara bulutlar gibi yüreklere çöktüğü, acı çığlıklarının kulaklarda uğuldadığı bir şiir dünyasında gezdiriyor bizi. Alacakaranlık bir ülkenin alacakaranlık şiirleri.

«Kimseler görmeden solup gidecek yarın» derken, görülmeyen, farkına varıl mayan nice güzel şeyin yitip gittiğini duyumsatırken «Ozaman her çıtırtı silah sesine dönüşüyor» diyerek kendi sesinden korkan bir bireyi betimleyip, hastalıklı bir toplumun insanı nasıl derinden etkilediğini gösteriyor. (Sayfa 13, 14). «Ve uykusundan çığlık çığlığa bir çocuk»u uyandırıp (S. 14) yalnızlığın ve ölümün bilincine vardıran ozan, kuşkusuz her okuyucuda binlerce yalnızlık, binlerce çığlık ve sonuçta soru imi oluşturuyor. Uçurumlar önünde bekleniyor. İp üstünde bir denge. Ölümlere sunulan çelenklerin dışında düşünülmeyen çiçekler, yeni doğmuş bir bebeğin tabuta dönüşen beşiği korkunç bir umutsuzluğun, karanlık bir dünyanın yansıması. Toprak denince hemen ölüm çağrışıyor. Doğum-Ölüm, Beşik-tabut karşıt kavram ve nesneleri birbirlerini çağrıştırarak, birbirlerine dönüşerek olumsuzluklarla yüklü dünyanın yapayalnız, şaşkın, bunalan, acılar içinde, çöküntülü insan dünyası çıkıyor karşımıza. İnsandaki yabancılaşmayı, varlığının, kim olduğunun bilincinde olmayışını vurgulamak amacını güdüyor. İnsanın bu denli kendine ve doğaya yabancılaştığı bir şiirin oluşmasıyla o şiiri oluşturan, ozanın o şiiri yaratmasında etken olan toplum arasında koşutluklar kurmak ve toplumun hastalığını görmek okuyucuya düşüyor. Erhan'ın, şiir dili ne kadar yalın olsa da okuyucudan birşeyler bekleyen şiir yazdığını görüyoruz. İmge, simge, düşlemle (fantezi) örülü, kendinin, bugün evrendeki bir bireyin, insanlığın varoluşundan beri biriken ortak insan bilincinin şiiri. C. G. Jung «Yaratılmış olan bilinç, bilinmeyen derinliklerden yükselir.» der. Bilinmeyen derinlik dediği şey ortak insan bilincidir. Söz Jung'dan açılmışken sürdürelim. «Bir sanat yapıtında temel şey kişisel hayat alanının çok üstünde yükselmesi, insan ozanın ruhu ve gönlünden, insanlığın ruhu ve gönlüne hitap etmesidir. Her yaratıcı insan bir ikiliktir veya çelişen eğilimlerin bir sentezidir. Bir yanda kişisel hayatı olan bir insan varlığı, öte yandaysa kişisel olmayan yaratıcı bir süreçtir.»

A. Erhan'ın şiirlerinde de, kuşkusuz bilincin ve zaman zaman dışavuran bilinç

dışının izlerini buluyoruz. Kişisel yaşam alanının çok ötesinde, ondan kaynaklanan ve herkese, insansal olana varan, evrensel, insanlığa seslenen, yaratıcı bir sürecin ortaya çıkarıldığı yapıtı algılıyoruz. Kimi kez ozanla özdeşleşerek, demek istediğini olduğu gibi, kimikez kendi duygusal, düşünsel yükümüzün gelilimine, yönüne göre algılarımız değişiyor, Genel olarak algılanan; karanlığa boğulmuş bir ülkenin, umutsuz, kaygılı acılar içinde bireyinin kendine ve doğaya yabancılaşması. Doğal ki sonuçta çöküntüye düşen İnsan. Zaman zaman bir ışık sızmıyor değil karanlık dünyasına ozanın. Ama o denli az ki. «Tüyden ayakları» var ışığın ve sevincin.

Ozanın amacı da bu olsa gerek. Çok yakın geçmişte «Her gün ölüme gider gibi evden ayrılan» yüzbinlerce insanımızın olduğunu anımsarsak Erhan'ın anlattıklarının yaşamımız olduğunu anlarız. Çizilen ortamın, karanlık dünyanın yabancıları yadsıyabilir, olumsuz karşılayabilirler ozanı.

«Penceresinde yağmuru dinleyen şu
çocuk ölecekse
(Yüzünde kederi, çocukluktan öte her
şeyin)
Duvarları kurşun yaralarıyla, dökülüp
Saçılacaksa şu güzelim evin
Biri çıkıp da bu geceki ayın
görkeminden sözetmeyecekse..
Artık ölebilirim, diyebilirsin
Yanımda, yöremde yıkıntılar
Ve yüreğimde, aynı ülkenin nüfus
cüzdanını
Taşıdığım birinin kurşunu var!»
(Sayfası 21)

Binlerce insanımız aynı kurşunla şimdi toprak altında değil mi? Öyleyse Ozanın Şiirlerinin «artık okunmaması ve bir anı olması» dileğinin gerçekleşmesi çok uzak, belki olanaksızdır.

«Defne dalı, ağacında sessizce
ağlarmış,
O ak güvercinin kanadı kırıkmış-kimin
umurunda?»
(S. 31)

Kimin umurunda yaşamın küçük, güzel, insansal ayrıntısı, herkesin akşam sağ, evine dönüp dönmeyeceğini düşündüğü bir ortamda, toplumda.

«Yağmur dindi, sabah oldu.
Bitirdi şarkısını çırçırböceği» (S. 44)

Sabah oldu mu? Sanmıyorum. Alacakaranlık sürüyor. Kuşkusuz bir gün sabah olacak. Olmak zorunda. Cırcır böceğinin şarkısı da biteceğe benzemiyor. Böyle bir ilk yapıtla karşımıza çıktığına göre, daha çok söyleyecekleri, okuyacaklarımız olacaktır. Yaşı 23 olmasına karşın, oldukça rahat, duru, yalın bir şiir dili oluşturabilmiş bir ozandan daha çok şey bekleyeceğiz.

Yapıtta en çok işlenen konu ölüm. Ancak eytişimsel yöntemle sık sık doğumu, yaşamı koyuyor. Üzüncün karşısında sevinç, gömütün karşısında beşik, karanlığın karşısında aydınlık. «Dengeleme» şiiri (S. 80) buna en güzel örnektir.

«Bir yüzüm ayrılığa, bir yüzüm
hayata dönük
Bugün de ölmedim anne.» (S. 49)

Şiir adları bile ölümün ne denli büyük yer tuttuğunu gösteriyor. «Bugün de ölmedim anne-Bugün oturdum ölümü düşündüm-Ağıt-Kuşağım acılı kuşağım-Acılı çağların çocukları-Uçurum-Sıkıntı-Ölüm»

Ölümle birlikte acı ve üzünç de büyük yer tutuyor. «Kuşağım acılı kuşağım» şiirinde kendiyle birlikte bir kuşağın, 70 yılları gençliğinin çektiği acıları sergilemektedir.

«Kuşağım, acılı kuşağım
Yolumuz aynı anda düşüyor
Mezarlıklara ve doğum evlerine»
(S.64)

Ozan Dönemeç Dergisinin soruşturmasına verdiği yanıtta (Temmuz-Ağustos 1980 Sayı 36/37) şöyle diyor; «Bir kere yaşanan bu acının bilincine varınca o ki-

taplar dolusu anlatılan» tarihsel, sosyal, ekonomik şartlarda pek avutamıyor insanı. Ve 80 li yılların Türkiye'sinde oturup devrimin «amentüsünü yazmak da şiir olmuyor. Biz geç de olsa bunu anladık sanıyorum. O «güneşli günler elbette gelecek. Bu umut olmasa zaten hayatın bir anlamı olmazdı. Ama bu güneşin kanlı bir güneş olacağı, o günlerin sırtında acıyı, gözyaşını taşıyacağı daha şimdiden yaşadıklarımızla kanıtlanıyor.»

Derin bir üzünçle örülü ruhsal çöküntü içindeki bireyin yaşamayı kanıksadığı kadar ölümü de kanıksadığını görüyoruz. Ölümle yaşam arasına sıkışmış bireyin boğazında taşa dönüşmektedir sözcükler. İnsansal olanı anlatmayı amaçlayan ozan gülmeden çok ağlamaya yer veriyor.

«Ben niye kimselerin ağlamadığı
yerlerde ağladım?
Kopardığım çiçeklerden niye hep kan
fışkırdı»
(S. 92)

«Bütün işlerimi görmüş gibiyim
Yazmış gibiyim bütün şiirlerimi»

Ozan insanın burada, tükenmişliğini, derin çöküntüsünü görüyoruz.

«Dindi türküsü yaralı cırcır böceğinin
Onu artık kim sorar, kim anımsar?
Soluk dergi sayfalarında kalmış birkaç
şiiri
Nasılsa bir yerde su erittir, ateş yakar»
(S. 93)

Ozan, cırcır böceğinin türküsünün dinmediğini, onu yıllar yılı soran, anımsayanların olacağını, suyun eritemeyip ateşin yakamayacağını bilip de bilmezlikten gelmektedir.

Umutsuzluğun en belirgin yansıdığı şiirlerden biri de «Gece Yarısı Söylenen Ninni» dir. «Artık herşey bitti» yinelemesiyle, umutsuzluğu, karanlığı koyulaştırmaktadır.

«Bana yarınlardan, bana doğacak
güneşlerden sözedenler
Ben bugünleri yakıştıramazken
kendime
(S.101)

Kötümserlik de doğal olarak, bu dizelerde olduğu gibi, umutsuzluğa eşlik ederek çöküntüyü bütünlemektedir. İşte bir örnek daha:

«Hayat deyince, yeni doğmuş bir
bebeğin o lk çığlığı geliyor aklıma.
Onun yaşayacağı acılar sonra.»

«Pazardan üç beş kavun alıp getirircesine» önüne sürülen dünyaları yadsıyor. Ve bakıyoruz, soyutlamanın, imgenin güzel dizeleriyle karşımızda;

«Bağdaş kurup oturuyorum bir gülün
derinliklerine
Kendimi yeniden doğmalara
alıştırıyorum.»
(S.106)

«Acının bunaltıya doğru aktığı yerlerde
Sana bir kapıyı örtmek, bir tetiği
çekmek kalmışken»
(S. 107)

Dizelerinde bunaltının doruk noktasına, kişinin özöldürümünden başka yapacağı birşeyin kalmamasına tanık oluyoruz. Zaman zaman karanlığın yerini aydınlık, umutsuzluğun yerini yaşama sevinci alıyor. (S. 105)

Yoğun olarak duyumsanan acıya karşı «tüyden ayakları» olan bir sevinç, özlem; «Mutlu olmak istiyorum, ey kuşlar, ey çiçekler!..»

Kuşkusuz bütün bu acı, mutsuzluk, kötümserlik, keder, çöküntü yüklü dizeler ozanın mutlu olmak özleminden, insana, bu olumsuzluklarla dolu dünyayı yakıştıramamasından kaynaklanmaktadır. Yakın geçmişimizin en gerçekçi şiirleri olarak anılmalıdır. Muzaffer Hacıhasanoğlu -Yazko edebiyat dergisinde (Sayı. 8) İsmail Uyaroğlu ve Ahmet Erhan'ın kitaplarına değinirken «Karamsarlığı yakıştıramadım onlara» diyor. Oysa 70 sonrası şiirine, özellikle o kuşağın -doğum tarihi yönünden- ozanlarına en doğru yakışan o, karamsarlık. Hacıhasanoğlu da bunu biliyordur ya yine dekıştırmak istemiyordur sanırım. Gönül isterki tüm ozanlara umutsuz, karamsar şiirler yazdıran insan ilişkileri, çevre hastalıklı toplum olmasın. Yoksa böylesine olumsuz şeyler en güzel yakışır şiire, en gerçek kılar.

HÜZÜNLER

AYDIN YALKUT

1.

hüznüm ağır basıyor
bir de akşam oldu mu
sırılsıklam bir mısra sevdaya dair
dudaklarıma yerleşiyor
　　　　　içimdeki son ışık yoğun sisler yorgunu
　　　　　bir de ansızın yağmur

seni şimdi ben nerede bekleyeyim
saçağına sığınsam kirpiklerinin
iki ürkek serçe gibi çırpınırken gözlerin
ne mümkün

demek kalbim bir sevdanın uçurumunda
bir yolculuğa çıkar gibiyim hemen
(herhangi bir şehre olabilir)
ne sen geleceksin
ne de ben döneceğim

2.

bir akşam vakti konak'ta
eskilerden çıkıp gelmiş bir bulut
ay aydınlığını tutmuş da ellerinden
şehrayine seğirten çocuklar gibi
(ulan aydın yalkut geberesin kederinden)

görülmüş değil ayrılığın böylesi
trenlerle değil gemilerle değil
(işbu haldir hüzünümüzün esbab-ı mucibesi)
beton ve demir yığınlarında yol alıyoruz
tütün basıyoruz ciğerimize
alkol alıyoruz

bir çift yaş dökülüyor
bir çift söz gibi gözlerimizden
ölü başında bekler gibi
uzun ve uzun susuyoruz
sessizce havalanıyor içimizden son martı

sonra birden ilk insanın ilk sesi
—sabah mı olmaya başladı

3.

katı bir şarap gibi eriyor zaman
akşam günlerimizin acı tortusu
lacivert bir yasla çöküyor gece
gözyaşını kahkahaya dönüştürme ustası
hüznün çekiçleri vuruyor içimizde

zembereği sıkışmış saat gibi suskunuz
her boşalışta bir şeyler yok oluyor
yüreğimizi açsak öd suyudur kanımız
kim nereden bilecek ağladığını
gölgen bile yitmiş üstelik yağmur

bir giz saklar bu yorgun duruşumuz
bin kez on bin yaprak dökmüş bir çınar gibi
gözlerimiz gövdemizde budak yaralarımız
fısıltıyla söylenmiş muştulu sözdür
içimize dağılan şarkılar rüzgâr gibi

özlediğimiz her şey işte orda duruyor
işte orda yarım kalmış sevdalarımız
bir şiirin toprağından patlak verdiği yerde
duvarlara yer etmiş izlerde duruyoruz
her göz kapayışta birden açan renklerde
ne desek ne etsek hüznümüz malumunuz

ÖLÜ BİR GÜN

ÇINAR ÇIĞ

ölü bir gün
hitit sarısı / demir pası
kımıltısız yapraklar
düş yok
rastlantı yok
yine de dayanıyoruz
aydın ben ve yaz böcekleri

ölü bir gün
hisar sarısı / antik beyaz
kendince yaşamanın uğultusu
gözlerimizde kesik kollu
yontu sevgisi biraz
her şeyde biraz
bukinaların sesinde
sessizlikte
çınlayan gülüşlerinde çocukların
bugün daha yakınız
çocuklara biraz

ölü bir gün
yanık kül rengi
duman mavisi biraz
şiirin bitimsiz süreci
günbatımı
özleyişlerdir tüten ateş
oksit kırmızı
içiyoruz biraz
kokusu duyuluyor
sezdiğimiz çiçeklerin
tarih ve kan
daha dün
unutuyoruz biraz

ölü bir gün
vagon yeşili / şafak grisi
paslanan kampanalar
ayrılık ve ilk öpüş
eskil kulelerinde saatlerin
gözlerimize yenik
kaç güzelden geçiyoruz
ey güzellik
ölü bir gün
aydın ben ve yüzün

ÇAĞRI

TİMUÇİN ÖZYÜREKLİ

gökyüzü hançerlenmiş, bulutlar dağınık
gece yoğun karanlık
nemli gözlerin sarılmış buğulara
bakışlarından sıçrıyor
ateş parçaları toz toz karanlığa...

ayrılıklar yaman
özlemler dayanılmaz
kavuşmak candan aziz
zifiri karanlıklardan kurtulup
dehşetli aydınlıklara koşsana...

SEVDA GÖRÜNTÜLERİ

YASEMİN TUZCU ŞAHİN

Gözümün bebeği
çiğ yeşil

zaman saçını süpürge etti
sevdalarıma, uçurum dudaklı

yalıya vuran balıkçılar
asma yaprağını denizin
çiy dili sabahında
aşınmış ellerinde ağlar

içimde ölüsü aşkların

Göznurum, gökkuşağı sırça boncuk
oyalı çeyizim tülbent
sarınmanın vakti geçti

böğürtlen renkli öfkem
sabret

sınadın en çetin ayrılıkları
ördüğün dantelin en çetin ipliğiyle

bakışlarından aydınlık bir kırıntı
karanlığın kıyısında

KAYBOLUP GİTTİ

MUSTAFA TANER

gözlerinden karanlığa koşan alev
okuduğum ilk romanı anımsatırdı
görür gibi olurdum yüzünde
kalbini haksızlığa yumruk yapan kahramanı

elleri titreyince yaşamın
soframa dökülen acıları silerdi
şaşırınca yüzüne yük olan kırmızı
yanaklarıyla aldatırdı karanfili

onu bulduğum yer
yeniden doğduğum şehirdi
nerde gözlerime değse
yüreğimde iki yüz yirmi volt gezinirdi

yanlışını kahkahayla düzeltir
eksiğini şaşkınlıkla tamamlardı
anlatırken beni sevdiğini gözleri
sevdamın ateşiyle yakardı sigarasını

batan bir gemiymiş gibi
çıkarmaya dalardım yüreğindeki incileri
beraber yazmıştık günlerce
aşkın betiğini

ve bir gün
sözcüğün sapanıyla
uyak düşüren şiir güzelliği
işçiler gibi yalnız bıraktı beni
para dedi pul dedi
bir kız vardı sevgilim kaybolup gitti

KAÇIŞ

OSMAN ÇALIŞKAN

hadi ben kaçıyorum
size iyi günler-

kaldı mı kaçışların
dişe dokunur anlamı
kaç yıl gerilerde
içimizi kıpırdatan
nisan güneşleri?

tüketmeli mi kaçışları
kısa erimli erinçlerle
yoksa gözlerde izi mi
kalmalı korkuların?

sonra gözlerle selam sabah
ya da iki çift söz, ikircikli
-nasılsınız iyi misiniz
iyilik sağlık-

dilinin ucuda herkesin
kaçmayın, gönlünüzle gidin.

KAZAĞI

MEHMET MÜMTAZ TUZCU

Toprağı konuş artık, gürbüz toprağı !
Düşlerin çamuruna bulanmamış toprağı
Yalanlar, yanıltmalar, abartmalar içinden
Sapmalar, sapıtmalar, saplanmalar içinden
Kem gözden, gereksiz yastan arınıp gelen toprağı

Toprağı konuş şimdi, erkli toprağı !
Delirmeler, sarılmalar, sardırmalar içinden
Katran kusan ağızdan, dayanıksız yürekten
Gözyaşından ve sisten sıyrılıp gelen toprağı
Daralandan dumandan soyunup gelen toprağı

Toprağı konuş haydi, diri toprağı!

«DERSAADET'TE SABAH EZANLARI» NIN DİL YAPISININ DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

İ. GÜVEN KAYA

Attilâ İlhan, «Dersaadet'te Sabah Ezanları»yla ilgili bir konuşmasında, yapıtın diliyle ilgili eleştirilere yanıt verirken, şöyle söylüyordu (2) : «...Burada romancıya yapılan itirazı iki bakımdan geçersiz sayıyorum: Bunlardan birincisi şudur; kitapta Osmanlıca sadece kahramanların-üstelik o dönem aydını olan kahramanların konuşmalarında geçmektedir, başka deyişle romancı anlattığı zaman günümüzün diliyle anlatıyor, romandaki halktan kişiler konuştuğu zaman (Mercimek Nine, Kamil Efendi, Köse İsmail bey) yöresel halk türkçesiyle konuşuyorlar, bu da gösteriyor ki diyaloglarda yeğlenen osmanlıca konuşma, konuşunların karakteristliklerindendir ve ondan yeğlenmiştir, eğer bu zevkten günümüz aydınlarının Türkçesiyle konuşsaydı ortaya inanılmaz bir sululuk çıkardı. (...) İkinci nokta, daha önemli! Dikkat edersek ne görürüz, romancı karakter özellikleri olarak kahramanların konuşma üsluplarına özen göstermiş, diyelim ki aydınları o zamanın osmanlıcasıyla konuştururken, Selanik'li halkı bildiğimiz Rumeli ağzıyla konuşturmuş, aslında yazarın her iki tür kahramanlarına uyguladığı yöntem aynı yöntemdir, ama itiraz bir tanesine geliyor: Osmanlıca konuşanlara. (...) Rumeli ağzı halk ağzı, ne ala; öteki münevver osmanlıcası tu kaka! (...) Romana bir yerde TDK kriteriyle bakılıyor...»

Attilâ İlhan, birinci yanıtında, yer yer haklılığına karşın, tümüyle değil, öteki romanlarında-Sırtlan Payı'nda özellike de Miralay Ferid'in konuşmalarında, daha önce başarıyla uygulamış ve oldukça da çağdaş bir dil özelliği gösteren çizgide kalabilecektir. Dersaadet'te Sabah Ezanları'nda, yazarın söylediğine katılabilmemiz olanaksız. Bir roman kahramanının kişiliğindeki gerçekci öğelerin daha belirginleştirilmesi çabasında, onun çağının ya da yöresinin dil özellikleriyle bir bütün olarak ele alınması gerektiği olgusu, elbette doğru bir yöntemdir. Fakat yazar, olayları öykülendirirken de kahramanlarının dilini yer yer, üstelik belirgin bir şekilde kullanıyor. Buna karşın, yukardaki konuşmasında bunu görmezlikten gelmek gibi, ya da yapılanları önemsizmiş gibi bir çaba içinde görünüyor. Aslında, gerek diyaloglarıyla, gerekse anlatı bölümleriyle roman bir bütündür. Birbirinden koparılması, büyük farklılıklar ve kopukluklar ortaya koyar ve bu zamana değin de diyaloglar adına ödün vermeksizin bu başarılamamıştır. Attila İlhan, yer yer çağdaş dile yöneldiği anlarda, anında yan öğelere (sözgelimi cinselliğe ya da çevre betimlemesiyle ilgili ayrıntılara) kayarak, kendince bu kopukluğu giderme yolları aramıştır. Bunlar da gerektiği sonuca ulaştırmayınca, ister istemez çağdaş dilden uzaklaşmıştır.

Attilâ İlhan'ın, romanda, dil olgusuna TDK kriterleriyle bakılmaya karşı çıkışı, temeldeki görüş farklılığından kaynaklanmaktadır. Yoksa, «Rumeli ağzına karşı çıkmayıp da, osmanlıcaya karşı çıkış» değildir temel öğe. Bu yalnızca bir sonuçtur.

Attilâ İlhan, dili bir kültür sorunu bütünlüğü içinde ele alıyor. (3) Attilâ İlhan'a göre, batılı toplumlar «Merkantilizm»le birlikte millet aşamasına geçmişlerdir ümmet aşamasından. Burjuva sınıfının, ülke yönetimini ele geçirmesiyle de noktalanmıştır bu. Sonra ardından laikleşme. Calvin, Luther, alışılmışın dışında boyutlar kazandırıyor dine. Ümmet aşamasında egemen olan latin kültürüydü. Latince, ortaklaşa kullanılan kültür diliydi. Fakat, millet aşamasına geçişte, «Fransızlar Fransızca'yı, Almanlar 8lmanca'yı, İngilizler İngilizce'yi» kullanmağa başladılar.

Bize gelince; Attilâ İlhan'a göre, ümmet aşamasında ortaklaşa bilim ve kültür dili Doğulu toplumlarda Arapça'dır. Bu toplumlar rasyonalizm çağına ulaşmamış olduklarından, dolayısıyla emperyalist kültür, kendi kültürlerini aynen benimsetecektir topluma. Bunun sonucu olarak, sözgelimi Osmanlı aydını, batılı kültürü benimseyince, doğal olarak komprador kültürünü benimsemiş olacaktır. Öyleyse ne yapmalıdır :

«...Bizim geleneksel kültürümüz ümmet dönemi kültürüdür, oysa batının üstümüze geldiği kültür çağdaş kültürü, başka türlü söylersek, ulusal bileşimden geçmiş millet aşaması kültürü. Adam Hristiyan ümmet kültürüyle üstümüze gelse, biz de ona Müslüman ümmet kültürüyle karşı çıkalım ama, öyle olmuyor iş, o ümmet kültüründen sıyrılmış, laik bir çevre içinde ulusal bileşimini yaşamış, en iyisi budur diye başımıza musallat etmiş, biz ona karşı ümmet kültürümüzün olanaklarıyla çıkarsak, radarla yönetilen füzeye karşı balyemez topuyla çıkmış gibi olmaz mıyız?..»

O halde yazara göre, Batı'nın üstün teknolojisi karşısında ezilip yok olmamak için, öncelikle ümmet aşamasından millet aşamasına geçilmeli ve kültürde bu aşamaya geçiş, en somutlaşmış yanıyla, Osmanlı kültüründen kaynaklanmalıydı.

Attilâ İlhan'a göre. Osmanlı kültürü bir sentez kültürdür. Buna katılmak olanakdışı. Çünkü, çoğunluğunu Arap, Acem ve Bizans kültürlerinden aktaran, pek azı yerli olan ve sentez gibi görünen, aslında taklit bir kültürdü Osmanlı kültürü. Zaman zaman bu takliti aşma eğilimleri göstermedi değil. Bunun bilincine varıldığında da atı alan Üsküdarı geçmişti. Sözgelimi, edebiyatta, Halk Edebiyatı ve Divan Edebiyatı öğelerinin birbirini etkilemeleri tek yönlü değil karşılıklı olmuştur. Gevheri'nin arzulu yazdığı şiirleri yanında, Nedim'in heceyle yazdığı şiirleri gibi.

Osmanlıca'ya gelince; durum yine aynı. Bu «esperanto» kültür birikiminin dili de onunla koşut olarak ayni oranda «esperanto.» Ümmet kültüründen millet kültürüne geçişte, yeni dil, bu karmaşık ve yabancı öğeleri bol ve kişiyi şaşkınlığa düşürecek denli karmaşık olan dilin üzerine nasıl oturtulacak?

Osmanlıcanın tarihsel evrimine bakarsak, bu da çağdaş çağa, padişahtan padişaha bile büyük farklılıklar gösteriyor. Hele XIX. Yüzyıl ve XX. Yüzyıl başları oldukça karmaşık dilin kullanılışı bakımından.

Tanzimat, Şinasi'yle birlikte- gazetenin de öncülüğünde- tümce kurgusu ve sözcüklerin seçimi bakımından bir ye-

nilikle birlikte, belirgin bir yalınlaşmayı da getirdi getirmesine ama, Fransızca'nın belirgin tümce yapısının taklitciliğini de birlikte getirdi. Sonra diğer kültürlerle birlikte, diğer ulusların dil öğeleri de egemen oldu. Tüm bunlardan sonra, hangi Osmanlı kültürü ve dili üzerinden hız alacak millet kültürü öğeleri? Sorun burada. Osmanlı Kültürü bir ümet kültürü olduğuna göre, millet kültürüne geçişte yerli öğelerin, diğer öğelerden ayıklanarak, su yüzüne çıkarılması birinci koşuldur. Bu öğeleri ayıkladık mı geriye ne kalacağını ben de merak ediyorum.

Servet-i Fünun osmanlıcası hele, hep bir başka. «Terkip»lerde öncekilerin onca titizliğine karşın, en yakası açılmadık sözcüklerin yazın dünyasına girişi büyük tepkilerle, büyük tartışmalarla karşılanırken, Fransızca ve Farsça sözcüklerin bir arada «terkipler» oluşturması gibi akılalmaz yollara da başvurulduğuna tanık oluyoruz. Hele hele daha sonrakiler, Osmanlıca «sarf ve nahiv» kurallarını bile boşlamayı göze alabiliyor Türkçe ses uyumuna benzer bir uyumla tamlama yapıyorlar Attilâ İlhan'da da aynı yanlışlıklar var.

Bu yanlışlıkların en belirgini «terkipler»de görülen ses yanlışlıkları. Farsca «terkipler» de, eski yazıda «terkip» araya bir (i) (ı) sesinin konulmasıyla yapılır. Sonu uzun ünlülerle biten sözcükler dışında arada gösterilmez bu ses. Yer yer bu kurala uyulmasına karşın, yer yer de büyük yanlışlıklar yapıldığına tanık oluyoruz. Sözgelimi «Ulum-ı Siyasiye» olması gerekirken, «Ulûm-u Siyasiye»; «Kanun-ı Esasi» demesi gerekirken, «Kanun-u Esasi» deyivermiş. Bunlar en çok göze çarpanlar. Oysa aradaki «u», «ve» anlamına gelir ve «anayasa» anlamına gelen sözcük, «kanunlar ve esaslar» anlamına; «siyasi ilimler» anlamına gelen sözcük, «ilimler ve siyasetler» anlamına geliverir. Doğal olarak, son zamanlarda Osmanlıcadaki yozlaşmanın basına yansımasından başka birşey değildir bu.

İşin bir başka yönü daha var: Yeni bir öz, zaman zaman eski biçimlerle dile getirilebilir. Ama yeni öz eski kalıpları parçalarcasına ortaya çıkıp, yeni biçimler yaratmalıdır herşeyden önce (4). İsviçreli eleştirmen Konrad Farner'in, Hristiyan sanatından yararlananma yolundaki şu eleştirel nitelikteki önerisine kulak vermemiz gerekir: «...Yalnız şu noktayı açıkca belirtelim: önce yenilenmesi gereken biçim değil, her zaman özdür; biçimi öz doğurur, özü biçim değil. Yalnız önem bakımından değil, zaman içinde de öz önce gelir ve bu öncelik doğada da toplumda da, dolayısıyla sanatta da geçerlidir. Biçim özden daha çok önem kazandığı zaman, özün eskimiş olduğu anlaşılır...»

(1) Dersaadet'te Sabah Ezanları-Attilâ İlhan-Bilgi Yayınevi - Ankara-1981

(2) Varlık Dergisi - Ağustos - 1981 Sayı 1887

(3) Hangi Sağ - Attilâ İlhan - Bilgi Yayınevi - Ankara - 1980

(4) Ernst Fischer - Sanatın Gerekliliği-e Yayınları İstanbul - 1979

GENÇ ŞİİR GÜNÜMÜZ ŞİİRİNİ TARTIŞIYOR

Hazırlayan :

M. KADRİ SÜMER

Son zamanlarda 70'li Yılların Şiiri ve Ozanları tartışılan bir konuydu. Ancak bulanık ve hastalıklı ikinci yeni şiire karşı bir onur kavgası veren genç şiirin yaratıcıları güçlülüklerini verdikleri özgün ürünlerle kanıtladılar.

1. Konuya bu açıdan bakıldığında günümüz şiirini nasıl yorumluyorsunuz?

2. Şiirimizin halka ulaşması ve etki alanının genişleyebilmesi için sizce neler yapılabilir? Bu konuda görebildiğiniz aksaklıklar nelerdir?

3. Toplumcu Gerçekçi şiir anlayışınız nedir? Kendi şiiriniz hakkında yorumda bulunabilir misiniz?

4. Şiirin bilimsel açıdan toplumsal yapımıza sizce ne gibi etkileri olabilir?

KEMAL BAYRAKÇI'NIN YANITLARI

Öncelikle şu soruyu yanıtlamakta yarar var; 70'li yılların şiirinin yapılanmasını hazırlayan koşullar nelerdir? 70 sonrası içinde yaşanılan toplumsal, siyasal, ekonomik ve ekinsel olgular; tüm somutluğuyla duyumsanarak genelde sanata, özelde şiire yansımıştır. İşte burada var olan maddi koşullardan ve üretim biçimlerinden etkilenen ozan, toplumun etkilenme potansiyelini canlandırıp geliştirmek, aksaklıkları sergilemek, giderici ve yeni bir yapı oluşturucu çözüm yollarını çoşku ve içtenlikle vurgulamak ödevini üstlenmiştir. Yüreğinde damıttığı toplumsal olgu ve acıları, toplumcu bir bakış açısının ışığı altında şiirine gerçekçi bir biçimde yansıtmıştır. İnsan varlığının özüne, derinliğine inme, kendine özgü ses getirme gereğinden yola çıkan günümüz genç şiiri (veya şairi) anlamsıza kayma, kolaya kaçma, sorundan uzaklaşma tuzağına düşmeksizin, yaşamın içinde yoğrularak yaşamdan ses getirme zorunluluğunu duymuştur. Özgürlüğünü ve onurlu gücü olan kalemini halkının hizmetine sunarak kullanmıştır.

Etkin olabilmek, etkileyici olabilmek için, imge gücü özgün, estetik değerleri yüce şiirler üretme süreci içindedir ozan her zaman. Günümüz genç şiiri; ekinimizin verimli toprağında, olgulara toplumcu bir bakış açısıyla bakan gerçekçi ozanın açtığı ufukta gelişerek daha da gürleşebilir. Ancak genç şiiri; şiirimizdeki tek düzelik, yineleme ve dilin süreğen kalıpları dışına çıkarak oluşturmak zorundayız. İnançla.

İnsanlık, kendisine yakın bulduğu, kendisiyle bütünleştirebildiği, tadımsıyabildiği içten şiiri hep aramıştır. Toplumu, sarıp çoşturma, kaynaştırma, belli amaç ve ilkeler etrafında bütünleştirebilme gücünü gösterebilmişse, şiir, işte burada halka ulaşabilmiş, etki alanı genişlemiştir. Benim anladığım biçimle toplumsallaşmıştır şiir. Bu toplumsallaşma olgusunu gerçekleştirebilmek için ozan neler yapmak zorundadır? Toplumda çöken ve çürüyen ne varsa, bununla birlikte gelişen ve olgunlaşan unsurları da vurgulayarak; olgulara toplumcu bir bakış açısıyla yaklaşmalı ve değerlendirmesini bunun ışığı altında yapmalıdır gerçekçi ozan. Yapıtını insanın bir yerlerine dokunsun, yarasına ve acısına parmak bassın diye üretmelidir. Duyguyla ideolojinin yoğrulmasının bir bilimi olan gerçekçi şiir; insan yaşamını kolaylaştırmak ve güzelleştirmek işlevindedir. Bu işlev ozanın sezgileriyle, bilinçliliği ve geleceğ' görüşüyle, inançlı savaşımıyla sağlanabilir. Bu sağlanabilirlik ölçüsünde de şiir toplumsallaşma aşamasına gelebilir.

Herşeyden önce ozan; söz ve eylemleriyle kendi bütünlüğünü oluşturmalı, tutarlılığını sağlamalıdır. İdeolojik yapılanmasında ki tavrı kaypaklık göstermemelidir. özgün ses getirmeyiş toplumsallaşmayı kırmaktadır. Yaptıklarının hesabını verebilen ozan, yaşamdan özgün ses getirebilen ozan, topluma ulaşabilir, etki alanını genişleterek şiirini toplumsallaştırabilir.

Ülkemizde toplumcu gerçekçi şiirin oluştuğunu, oluşmuş olduğunu varsaymıyorum. Çünkü toplumcu gerçekçi şiirin (yada sanatın) oluşması için, üretim biçimiyle özdeş olması gerekir. Eğer üretim biçimiyle çelişiyor, çatışıyorsa; ancak gerçekçi şiir; toplumcu bir bakış açısıyla yazılabilir. Yansıtılan gerçekçilik toplumcu ve ilerici gelişim süreci içinde yapılanmış, üretim ilişkilerinin yansıması sonucu oluşmuştur. Ozan; toplumcu gerçekçidir., ve toplumcu gerçekçi şiiri oluşturma süreci çindedir. Şiirin (yani toplumc şiir) ne olduğundan değil, ne olması ve nasıl olması gerektiğinden yola çıkarak ürünlerini verir.

Kendi şiirime gelince, özgünlük arayışı her ozanın ortak sorunu. Duyumsanan olgulardan ses getirme, özgün ses getirme, ozanın kalıcılığını getirir. Ozanın etkinliğinin neleri gerçekleştirebileceğinin bilinci içinde şiirimi kurmaya, geçmişin sanatsal kültür kalıtlarını özümseyerek ve var olan kültürle yoğurup gerçekçi ölçütler içinde damıtarak şiirimi etkin kılmaya çalışıyorum. Ozanla toplumun yakınlaşmamasının ve bütünleşmemesinin sonucu olan, şiirin toplumsallaşmasının, insana özgü bazı değer ve niteliklerin ilerici yönde gelişip kökleşmesini, toplumcu ölçütler içinde irdelenip biçimlenmesini sağladığına inanıyorum. Bu doğrultuda ürünler vermek amacım.

Bilim ve şiiri özdeştirebildiğimiz gibi, zıtlayabiliriz de. Aynı amaçla yola çıktıklarında (doğaya egemenlik, insanlığa yararlı olanı sunma gibi) özdeş; ayrı amaçlar için yola çıktıklarında (güzeli yaratma X güzeli yoketme (Atom ve Nötron gibi) zıttırlar.

Bilim dış gerçekliği kanıtlarla sergilerken bilginin sanatını, iç gerçekliği sergilerken ise sanat, duygunun bilimini kullanır. Caudwell : «Sanat duygunun bilimidir, bilim, bilginin sanatıdır» derken, sanatla bilimin birbirini bütünleyen iki unsur olduğunu vurgulamak istemiştir. Şiir içinde bu böyledir.

Sanat üretim biçimlerini önererek, bilimi bu yönde harekete geçirir. Bilim ve sanat özdeş olarak toplumsal değişimin koşullarını hazırlarlar.

Elleri ve uslarıyla her şeyi yaratan insanların egemenliği, bilim ve sanatın özdeş etkinliği arttıkça önem kazanacaktır.

YURDUM AKDENİZ

KEMAL BAYRAKÇI

gün yücelerde ağarırken atarım kendimi bir deniz kıyısına
sıcak kanat altları gibi içimi sarıp ısıtan engin bilgelik
bağrına basar işe yatkın ellerimi sonsuz maviliğin
alnımdan öpülür hayata adanmış şarkılarım
ayrımında almadan yazılırken kırışıklarla dalımdan düşme vakti
bir yanda doyasıya kucakladığım inançlarım
sesini seslere devretmiş hayatım bir yanda
gün yücelerden inerken de bulurum kendimi bir deniz kıyısında.

aşklarda ve acılarda olmasam titrer mi ki yüreğim ey akdeniz
gönlümün ilkyazı açar gülünü en çılgın göğsünde
kendimi ışığı yıldızlardan bağışlanmış bir sabahta bulurum
tadı yaklaşırken gülen ayvanın sevgiyi evrene dalgalarla
doldururum
güneşle yıkanan kavuşmalarla sönmüyor ayrılığın yakkın alazı
gözlerin bir şey söylüyor ince serin bir şey
çiçekler gibi açmayı dört mevsim beklediğimiz
ağlayan narın gözyaşını paylaşmasam kanım kaynar mı ki
ey akdeniz.

ve bu şiiri yazarken eldeğmemiş güzelliğinle doluydum
yaşamın ilk çırpınışını sen duyasın diyedir adını akdeniz koydum.

DOĞUAKDENİZ KIYILARINDAN BİR OZAN

RAMİS DARA

Hüseyin Ferhad adıyla ilk kez Somut'-un Yeni Pazarlar Özel Sayısında karşılaştım (Ağustos - Eylül 1979, sayı 8-9). Özel sayıdaki kısa özgeçmişte «Çeşitli dergilerde şiirleri ve düzyazıları çıktı.» dendiğine göre çalışmaları ve dergilerde görünüşü daha eskilere uzanıyor olmalı.

Okuduğum bu ilk şiir, **İlk Şafakta**, yer yer düzyazı şiirlerle beslenen öyküye dayalı uzunca bir şiir. Mekân Adana. Kişiler, tren katarından inen çeşitli emekçiler, ardından '06 vardiyasından çıkan metalurji işçileri' ve tertipli bir saldırıyla öldürülen birinin yaslı haberiyle yüreği dağlı birinci tekil kişi. Yinelemeli sözcük ve dizelerle ve yer yer iğretilemeli betimlerle kurulan destansı hava.

Somut'un Ekim 1979 tarihli 10. sayısında yer alan **Bir İsyan Denemesi** de renk olarak, bir önceki şiiri sürdürür gibidir. Mekân bu kez Ankara'nın Kızılay semti. Arkada, zamanın sıcak öğrenci olayları, ölüm ve öldürümleri. Geceyarısı, ola ki bir 'kavga' sonrasının öfkeli ve duygulu genci; günüyle, verilmiş - kurumlaşmışla, yürürlükte olanla, kendisine önerilenlerle hesaplaşmaktadır. Böylece özel ad, yabancı sözcük. Arada bilinç akışına yaklaşan kopuk, atlamalı anlatım. «sevgilim şiir yazmak ince bir iş değildir yıldız savkımasındayken aykarası...» denirken, şu dizeler şiirin gene de 'ince bir iş' olduğunu duyurur bize: «Ankara'dayım ayak bileklerimde ince bir sızı, / gözlerim zenci çocukların gözlerinden bir avuç yıldız.»

Somut'un Ocak 1980 tarihli 13. sayısında yer alan **Ode**, öncekilerden ayrımlı, «ne zaman görsem onu» dizesi ve çağrıştırdıklarıyla kurulmuş. **İlk Şafakta** şiirindeki «Kereste yüklü kamyonlar geçiyor» dizesi, bu şiirde «kereste yüklü kamyonlar geçer» biçiminde yeniden kullanılıyor. Ayrı şiirler belli bir bütüne, ortak konulu bir uzun şiire doğru uzanmıyorsa, bu türden bir dize ya da imge yinelemesi gereksizlikten öte, genç bir ozan için sakıncalar taşıyor.

Somut'un Haziran 1980 tarihli 18. sayısıyla, Yusufçuk'un Şubat 1980 tarihli 14. sayısında **Doğuakdeniz Kıyıları** genel başlıklı şiirler yayımlanır. Somut'taki **İstasyon-I, İstasyon-II** alt başlıklı şiirlerde düzyazı bölümler yanında, karşılıklı konuşmalar da görülür. Şiir gene de kurtarılmıştır denebilir.

Yusufçuk'taki üç bölümlük **Vardiya 16-24** alt başlıklı **Doğuakdeniz Kıyıları-II'**ye gelince, o zamana değin Hüseyin Ferhad'-dan en sevdiğim şiir oldu. Yalın, iğretilemeli ve yinelemeli betimlerin ardından gelen seslenmeli söyleyişin şiire getirdiği tartım okuyanı hemen kendine çekiyor. **İlk Şafakta** şiirindeki, «Gök / mavi kocaman bir basma gibi.» imgesi (iğretileme), burada, «Gök, / bakır kazanına batırılmış / basma gibi.» biçiminde bir daha üretiliyor, biraz değiştirilerek.

Elimde Felsefe Dergisi'nden yalnızca birkaç sayı var. Bunlardan birinde (Ocak-Şubat-Mart 1980, sayı 10) iki şiiri var Hüseyin Ferhad'ın. **Boyun Eğmeyecek Çocukluğumuz**, şiirin başlığı da olan bu dizenin yinelenmesiyle, süssüz ve yalın bir biçimde -ama biraz da şirselliğe ulaşılmadan- direnci, umudu anlatıyor.

İkinci şiir **Geceyi Maviye Boyadılar**, son dizesi dışında iyi bir şiir. Ben, «geceyi maviye boyadılar-gitmediler sonra» deyip bitiriyorum okurken .

Yusufçuk'un Eylül 1980 tarihli 21. sayısında yayımlanan **Atlıkarınca;** gözlemin, ayrıntının şiiri. Ama bizi «hisse» çıkarmaya çağırıyor. Buna ünlü bir ozanımızın epeydir dönüp durduğu donuk şiirlerinin etkisi de eklenince, **Atlıkarınca,** Ferhad adına pek olumlu puan getirmiyor.

Hüseyin Ferhad, şiirlerini yayımladığı dergiler çeşitli nedenlerle yayımlarına ara verince sanırım bekledi bir süre. Yazko Edebiyat'ın Haziran 1981 tarihli 8. sayısında beş şiiri birden göründü sonra. Bunlar ilk şiirlerde görülen kimi özellikleri belli ölçülerde sürdüren ve onlara göre daha kısa şiirler.

Bir Dağın Eteklerine, düzenli uyaklı güzel bir şiir. (Güzelliği uyaklar doğuruyor demek istemiyorum doğal ki.)

Bir Ölü İçin, bir önceki şiir gibi dörtlüklerden oluşuyor ve uyaklı. **Boyun Eğmeyecek Çocukluğumuz** şiirine, «-biraz boyun mu eğiyoruz ne?» bölüm sonları yineleme dizesiyle gönderme yapıyor.

İnsan Göçebedir, insanın ölümlülüğünü, sevginin önemini dile getiren, ilk şiirlerdeki gibi öyküsele yaslanan bir şiir.

Mahmut Abdal Diyor ki'de, yerel ağız kullanılıyor. Yaşlı birinin öğütleri. Şiirliği tartışılabilir.

Atlıkarıncadan sonra cırcırböceği de konuk oluyor Hüseyin Ferhad'ın şiirlerine **Bir Cırcırböceği** şiiriyle. Ferhad bu şiirini Ahmet Erhan'a adamış. (Erhan da cırcırböceğinden sözeden bir ozan şiirlerinde.)

Temmuz 1981 tarihli Türk Dili'nde yayımlanan **İlk Mavi** adlı birbirinden ayrı on bölümlük uzun şiirde Akdeniz kıyısında -ola ki- bir gece boyunca duyumsanan, düşünülen, gözlemlenen, saptanan olaylar, durumlar şiirleştiriliyor: uyakların, yinelemeli sözlük ve dizelerin, ince imgelerin oluşturduğu, Akdeniz'e pek uygun düşen bir lirizmle.

Yarın'ın Ekim 1981 tarihli 2. sayısında **Uçurumlar Dolambacı, I; Uçurumlar Dolambacı, II** adlı iki şiirini görüyoruz Ferhad'ın. Birincide «balarısının» dünyasından, ikincide doğrudan; günümüz aydınının, devrimcisinin sıkıntıları, karamsarlığı, umutsuzluğu ve yine de her şeye karşın süren umudu şiirleştiriliyor.

Yazko Edebiyat'ın Kasım 1981 tarihli 13 sayısında okudum son olarak Hüseyin Ferhad'ın şiirlerini. Dergideki dört şiirin dördü de üçer bölümlük dörtlüklerden oluşuyor ve uyaklı.

Bir Kentin Eski Yüzü'nde bir kentin tarihsel yönü, **Tarih Dersine Armağan'da** eski bir yapının düşündürdükleri, **Ay Vakti'nde** düşsel bir yolculuk, **Türkmen Ağıdı'nda** bir Türkmen ağıdı dile getiriliyor. **Tarih Dersine Armağan'ı** okurken, 12 dizeye düşen 13 «bir» sıfatı ister istemez tekdüzelik, kuruluk doğruyor. Yineleme, pekiştirme görevi taşımayan böylesi bir sık kullanım tuzağına düşmez bir daha sanıyorum Ferhad Arkadaş.

Türkmen Ağıdı'nda da ozanımızın kuşakdaşı ve ola ki arkadaşı olan **türkücülere** göz kırpar gibi olduğunu görüyoruz. Göz kırpar gibi, diyorum; türküyle şiirin ayrı şeyler olduğunu bilecek birikim ve yetenekte biri Ferhad. Şiirlerinin yanında düzeyli denemeleri de umudumuzu pekiştiriyor bu konuda.

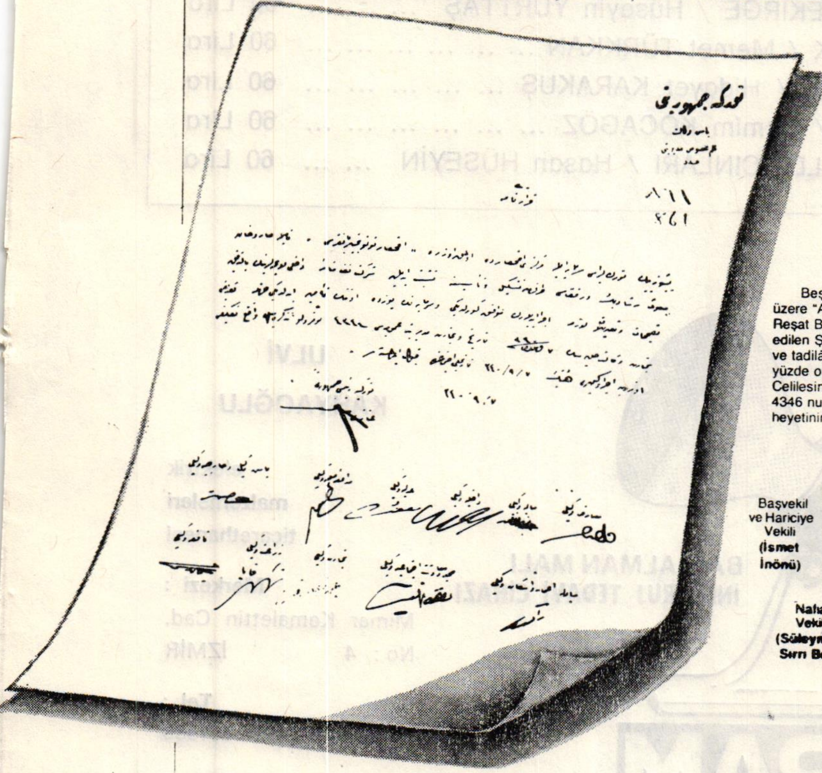
Toparlamak gerekirse, Hüseyin Ferhad aranışların ozanı. Hoşuma giden de bu onda: Esneklik. Şiirini geniş bir düzleme arıyor ve kuruyor. Yaşadıklarıyla okuduklarının temel oluyor çıkışına. Ola ki öyküsele çokça yaslanıyor. Bu, güç bir alan şiirde. Ama bu alanda daha başarılı Ferhad.

Açık öğütten, kıssadan kaçınmalı : şiir kaldırmıyor. İmgeler güzel ama daha çok imge! Sözcük konusunda da titizlenmesi, sözcük ekonomisini gözetmesi gerek. (Evet öyküsel şiirde del) Özel adlar, yabancı sözcükler yaygınlaştırılmamalı bir de.

Ve sevdiğim şiirler : **Bir İsyan Denemesi, Doğuakdeniz Kıyıları-I, II** (özellikle II), **İlk Mavi, Bir Dağın Eteklerine, Bir Cırcırböceği, Uçurumlar Dolambacı-I, II ve Ay Vakti.**

İşte en büyük onur belgemiz

***TÜRKİYE REİSİCUMHURU** olarak **GAZİ MUSTAFA KEMAL**'in onayladığı 2. Ulusal banka olan **Türkiye Tütüncüler Bankası Kuruluş Kararnamesi**, 7.9.340 (7 Eylül 1924) tarihli İcra Vekilleri Heyeti içtimaında **bu "tarihi vesika" ile kabul ediliyor** ve şu ölümsüz imzaları taşıyordu:*

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekalet
Kalemi Mahsus Müdürlüğü

Beşyüzbin Türk Lirası sermaye ile Merkezi Akhisar'da olmak üzere "Akhisar Tütüncüler Bankası" namıyla Saruhan mebusu Reşat Bey ve rufekâsı tarafından teşkil ve tesisine teşebbüs edilen Şirket nizamnameyi dahili Lâyihalarının bittetkik tashihatı ve tadilâtı lâzime icra edilerek muvafık görüldüğü ve sermayenin yüzde onunun temin edildiği cihetle tasdiki Ticaret Vekâleti Celilesinin 7 Eylül 340 tarih ve Ticaret Müdiriyeti Umumiyyesi 4346 numaralı tezkeresiyle vaki teklifi üzerine İcra Vekilleri heyetinin 7.9.340 tarihli içtimaında kabul edilmiştir. 7.9.340

Türkiye Reisicumhuru
(Gazi Mustafa Kemal)

Başvekil ve Hariciye Vekili	Müdafaa-i Milliye Vekili	Adliye Vekili	Dahiliye Vekili	Maliye Vekili	Maarif Vekili
(İsmet İnönü)	**(Kâzım Özalp)**	**(Mustafa Necati)**	**(Ahmet Ferit Tek)**	**(Mustafa Abdülhalik Renda)**	**(Vasıf Çınar)**

Nafia Vekili	Ziraat Vekili	Ticaret Vekili	Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiyye Vekili	İskân Vekili
(Süleyman Sırrı Bey)	**(Şükrü Kaya)**	**(Hıyn-i imzada teftişde)**	**(Dr. Refik Saydam)**	**(Refet Canıtez)**

Başta Ulu Önder ATATÜRK olmak üzere hepsi Ulusumuzun kalbinde yaşayan bu büyük insanların anısı önünde bir kez daha saygıyla eğiliriz.

TÜRKİYE TÜTÜNCÜLER BANKASI
"tütünbank"